

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
BUĞDAY
2021/2022**

**TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

Durum ve Tahmin

BUĞDAY

2021/2022

**Hazırlayan
Dr. Kübra POLAT**

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
kubra.tasdemir@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 362

ISBN: 978-625-8451-57-3

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

KASIM/2022

İletişim:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen "2017 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması" na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan “Durum ve Tahmin” raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler “Durum”; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler “Tahmin”; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise “Öngörü” adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Son yıllarda Covid-19 pandemisi, iklim değişikliği ve dünya buğday piyasasında önemli rol oynayan Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaş nedeniyle buğday ve buğdaya dayalı gıda sanayi (un, makarna, irmik, bisküvi, gofret, kraker vb.) hem iç piyasada hem de dünya pazarlarında giderek daha fazla rekabete konu olmaktadır. Türkiye’de ve dünyada gerçekleşen gelişmeler takip edilerek derlenen bu raporu hazırlayan Sayın Dr. Kübra POLAT’a emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uęur İLKDOęAN

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
DÜNYADA DURUM: 2020/2021.....	1
DÜNYADA TAHMİN: 2021/2022.....	5
DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2022/2023.....	8
TÜRKİYE'DE DURUM: 2020/2021.....	10
TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2021/2022.....	14
TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2022/2023.....	19
BUĞDAY POLİTİKALARI VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	20
EK TABLOLAR.....	21

TABLOLAR

Tablo 1. Ülkeler itibarıyla dünya buğday ekim alanı.....	1
Tablo 2. Dünya buğday arz ve kullanımı.....	2
Tablo 3. TMO Buğday müdahale alım fiyatları.....	12
Ek Tablo 1. Dünya buğday arz, kullanım ve ticareti	22
Ek Tablo 2. Türkiye buğday arz ve kullanımı.....	23
Ek Tablo 3. Türkiye’de makarnalık buğday arz ve kullanımı.....	24
Ek Tablo 4. Türkiye’de yıllar itibarıyla buğday ve buğday ürünleri ihracatı.....	25
Ek Tablo 5. Türkiye’nin ülkelere göre buğday ihracatı ve ülke payları.....	26
Ek Tablo 6. Türkiye’nin ülkelere göre buğday unu ihracatı ve ülke payları.....	26
Ek Tablo 7. Türkiye’nin ülkelere göre makarna ihracatı ve ülke payları.....	26
Ek Tablo 8. Türkiye’nin ülkelere göre bisküvi, kek, ekmekçi ürünleri ihracatı ve ülke payları.....	27
Ek Tablo 9. Türkiye’nin ülkelere göre nişasta ihracatı ve ülke payları.....	27
Ek Tablo 10. Türkiye’nin ülkelere göre bulgur-irmik ihracatı ve ülke payları.....	27
Ek Tablo 11. Türkiye’de aylar itibarıyla buğday ve buğday ürünleri ithalatı.....	28
Ek Tablo 12. 2021/22 Pazarlama yılı dış ticaret verilerinde kullanılan buğday ve ürünleri GTIP kodları ve teknik dönüşüm katsayıları	29
Ek Tablo 13. Türkiye buğday fiyatları.....	31
Ek Tablo 14. Buğday ürünleri perakende fiyatları.....	32
Ek Tablo 15. Buğday ihraç fiyatları.....	33

GRAFİKLER

Grafik 1. Dünya buğday ihraç fiyatları.....	2
Grafik 2. Dünya buğday arzı.....	3
Grafik 3. Dünya buğday kullanımı.....	3
Grafik 4. Dünya buğday stok/kullanım oranı.....	4
Grafik 5. Dünya buğday ticareti.....	4
Grafik 6. Dünya buğday ekim alanında önemli ülkelerin payları.....	5
Grafik 7. Dünya buğday üretiminde önemli ülkelerin payları.....	6
Grafik 8. Dünya buğday ihracatında önemli ülkelerin payları.....	6
Grafik 9. Dünya buğday ithalatında önemli ülkelerin payları.....	7
Grafik 10. Türkiye buğday üretiminde önemli illerin payları.....	10
Grafik 11. Türkiye buğday arzı.....	11
Grafik 12. Türkiye buğday kullanımı.....	11
Grafik 13. Türkiye buğday fiyatları.....	12
Grafik 14. Türkiye buğday stok/kullanım oranı.....	13
Grafik 15. Türkiye buğday ihracatında önemli ülkelerin payları.....	15
Grafik 16. Türkiye bisküvi ihracatında önemli ülkelerin payları.....	15
Grafik 17. Türkiye makarna ihracatında önemli ülkelerin payları.....	16
Grafik 18. Türkiye nişasta ihracatında önemli ülkelerin payları.....	16
Grafik 19. Türkiye bulgur-irmik ihracatında önemli ülkelerin payları.....	17
Grafik 20. Türkiye buğday unu ihracatında önemli ülkelerin payları.....	17
Grafik 21. Türkiye buğday ithalatında önemli ülkelerin payları.....	18

ÖZET**Durum: 2020/2021**

- ✚ Dünya buğday üretimi %1,6 arttı.
- ✚ Dünya buğday fiyatları artış eğilimindeydi.
- ✚ Dünya buğday arz ve kullanımı arttı.
- ✚ Dünya buğday kullanımı COVID-19 nedeniyle 774 milyon tona yükseldi.
- ✚ Dünya buğday ihracatı %4,3, ithalatı %4,5 arttı.
- ✚ Türkiye buğday üretimi %7,9 arttı.
- ✚ Türkiye buğday yurt içi gıda kullanımı %7,8 azaldı.
- ✚ Türkiye buğday ithalatı %24,8 azaldı, ihracatı %0,3 arttı.

Tahmin: 2021/2022

- ✚ Dünya buğday üretiminde %0,4 artış tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya buğday ihracatının 200 milyon tona gerilediği, ithalatın %0,6 artarak 196 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya buğday fiyatlarının Rusya-Ukrayna savaşının etkisi ile ciddi oranda artacağı tahmin edilmektedir.
- ✚ Dünya buğday yılsonu stoklarının %3,9 azalarak 280 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye buğday ekim alanının 6,7 milyon ha'a gerilediği tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye buğday üretiminin %13,9 azaldığı tahmin edilmektedir.
- ✚ Türkiye buğday ihracatının %4,2, ithalatının ise %15,6 arttığı tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2022/2023

- ✚ Dünya buğday üretiminin %0,9 artacağı öngörülmektedir.
- ✚ Dünya buğday ithalatındaki %3,2'lik artış öngörüsüne rağmen buğday arzının %1 azalacağı öngörülmektedir.
- ✚ Dünya buğday ihracatının %2,4 artarak 205 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir.
- ✚ Dünya buğday yılsonu stoklarının 280 milyon tondan 267 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir.
- ✚ Türkiye buğday verimindeki artış öngörüsüne bağlı olarak buğday arzında %2'lik artış öngörülmektedir.
- ✚ Türkiye buğday kullanımında %2,5'lik artış öngörülmektedir.

DÜNYADA DURUM: 2020/2021

Dünyada 2019 yılı sonunda ortaya çıkan COVID-19 salgını 2020 yılında tüm dünyaya yayılmış ve etkileri görülmeye başlanmıştır. 2020 yılı itibarıyla uzun süre saklanabilmesi ve depolanabilmesi nedeni ile buğday ve ürünlerine olan talep artmış, dünya buğday kullanımında ve stoklarında önemli artışlar yaşanmıştır. 2020/2021 pazarlama yılında bir önceki döneme göre buğday üretiminde %4,5, dış ticaretinde ise %4,4 artış yaşanmıştır. Dünya buğday fiyatları ise buğdaya olan talep artışının etkisi ile yükselmeye devam etmektedir.

Buğday Ekim Alanı Arttı

Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı (USDA)'nın verilerine göre, dünya buğday ekim alanı yıllar itibarıyla değişim göstermekle beraber 2020/21 pazarlama yılında 221 milyon ha alanda buğday üretimi yapıldığı görülmektedir (Tablo 1).

Dünya buğday ekim alanında ülke sıralaması Hindistan, Rusya, AB, Çin ve ABD ilk sıralarda yer almaktadır. Dünya buğday üretiminde ise sıralama ülkelerdeki verim farklılığından dolayı AB, Çin, Hindistan, Rusya ve ABD şeklindedir.

Tablo 1. Ülkeler itibarıyla dünya buğday ekim alanı (bin ha)

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Hindistan	29.651	29.319	31.357	31.125	31.000
Rusya	26.344	27.312	28.683	27.630	27.800
AB	23.774	24.362	22.975	24.232	24.100
Çin	24.266	23.728	23.380	23.568	23.400
ABD	16.030	15.133	14.888	15.039	15.225
Avustralya	10.402	9.863	12.900	13.000	13.200
Kazakistan	11.354	11.297	12.057	12.719	12.500
Kanada	9.881	9.656	10.018	9.247	10.000
Pakistan	8.797	8.678	8.805	9.168	9.000
Ukrayna	6.718	7.020	6.847	7.409	5.250
Türkiye	7.615	7.000	7.100	7.050	7.000
Diğer	40.555	42.123	41.823	42.025	42.760
Dünya	215.387	215.491	220.833	222.212	221.235

Kaynak: USDA, (Erişim: 21.07.2022)

Buğday Üretimi Arttı

2019/20 pazarlama yılında 763 milyon ton olan dünya buğday üretimi, 2020/21 pazarlama yılında Çin, Hindistan, Rusya, Avustralya ve Kanada'daki üretim artışına bağlı olarak yaklaşık %1,6 artmış ve 776 milyon tona yükselmiştir. Üretim artışı ile

birlikte temel buğday ithalatçıları olan Çin ve Orta Doğu ülkelerinde başlangıç stoklarının yüksek olması 2020/21 pazarlama yılı arzının bir önceki yıla göre artmasına katkı sağlamıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Dünya buğday arz ve kullanımı (milyon ton)

	2018/19	2019/20	2020/2021 Durum	2021/2022 Tahmin	2022/2023 Öngörü
ARZ					
Başlangıç stokları	281,89	284,07	298,21	291,57	280,10
Üretim	732,87	763,49	775,72	779,03	771,64
İthalat	175,60	187,00	195,37	196,50	202,74
Toplam arz	1.190,36	1.234,56	1.269,30	1.267,10	1.254,48
KULLANIM					
Yurtiçi kullanım	736,30	741,32	774,33	786,93	781,49
İhracat	178,46	194,88	203,34	200,69	205,47
Toplam kullanım	914,76	936,20	977,67	987,62	986,96
Yılsonu stokları	275,61	299,22	291,63	280,10	267,52
Stok-kullanım oranı (%)	30,13	31,96	29,83	28,36	27,11

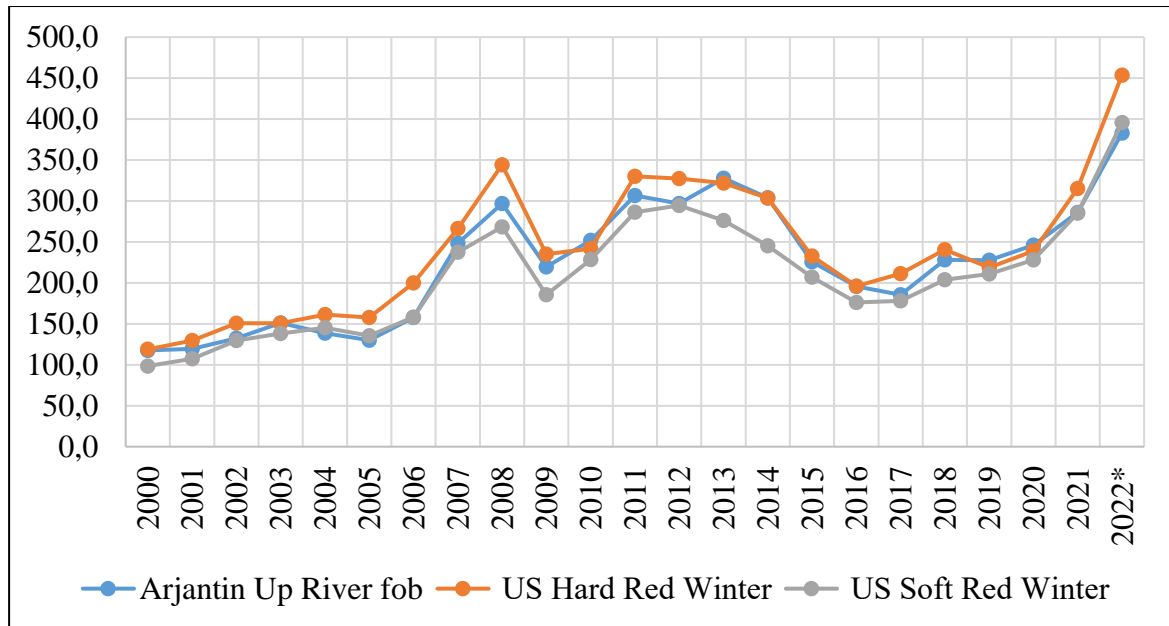
Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022), (Pazarlama yılı: Haziran-Mayıs)

Buğday Fiyatları Arttı

2005/06 pazarlama yılında önceki döneme kıyasla artış eğiliminde olan dünya buğday fiyatları, artış seyrini sürdürerek 2007/2008 piyasa yılında gıda sektöründe yaşanan kıtlığın etkisi ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2008'de U.S.No.2 Sert Kırmızı Kışlık (HRW) buğdayın fiyatı 345 \$/ton, U.S.No.2 Yumuşak Kırmızı Kışlık buğdayın (SRW)'in fiyatı 269 \$/ton ve Arjantin Trigo Pan'in fiyatı ise 281 \$/ton olmuştur. 2008/2009 pazarlama yılında dünya buğday

üretiminde yaşanan yaklaşık %12'lik artışın etkisi ile dünya buğday fiyatları ortalama %28 oranında düşmüştür. Kıtlık döneminde buğday piyasalarında yaşanan aşırı yükselişe benzer şekilde 2019 yılından sonra tüm dünyaya yayılan salgın ve ardından yaşanan Rusya-Ukrayna gerilimi fiyatların yeniden hızla yükselişine neden olmuştur. 2019 yılında Kırmızı Sert Ekmeklik Buğday fiyatı 219 \$/ton iken 2020 yılında 239 \$/ton'a yükselmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Dünya buğday ihrac fiyatları (\$/ton)

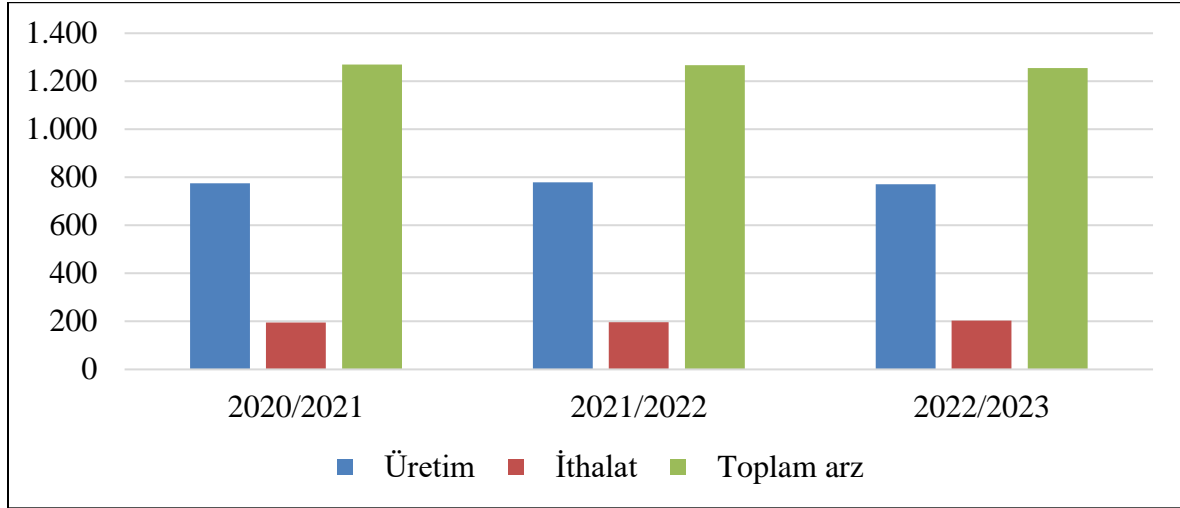
Kaynak: FAO, (Erişim: 22.07.2022), *2022 yılı ilk beş aylık fiyat ortalamasıdır.

Arz ve Kullanım Arttı Yılsonu Stokları Azaldı

USDA'nın verilerine göre 2019/20 pazarlama yılında 1,23 milyar ton olan dünya buğday arzı 2020/21 pazarlama yılında %2,8 artarak 1,27 milyar tona

yükselmiştir. Bu artış dünya buğday üretim, başlangıç stokları ve ithalatında yaşanan artıştan kaynaklanmaktadır (Grafik 2).

Grafik 2. Dünya buğday arzı (milyon ton)

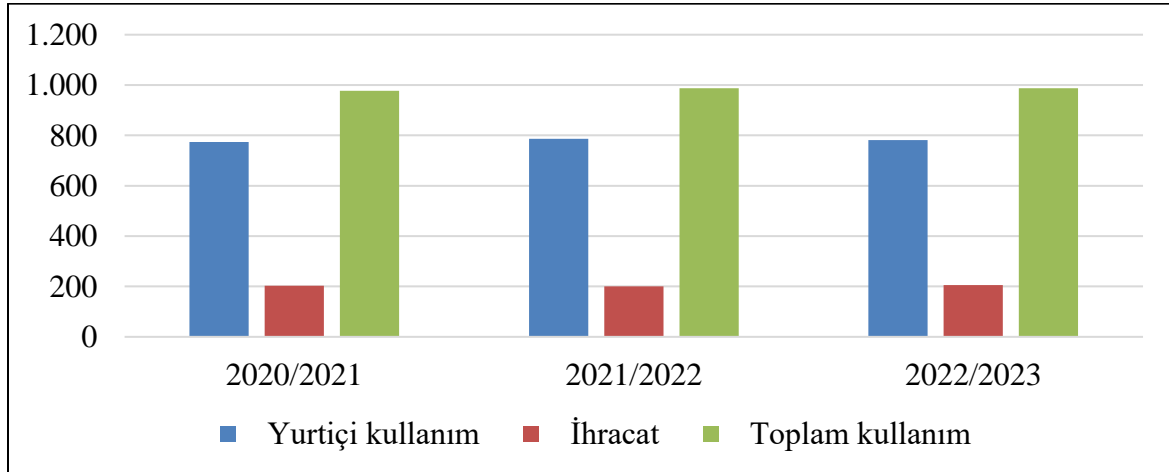

Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022)

Dünya buğday kullanımında ise yurt içi kullanım ve ihracatta yaşanan artışa bağlı olarak %4,4 oranında artış yaşanmıştır. 2019/20 pazarlama yılında 741 milyon ton olan buğday yurt içi kullanımı 2020/21

pazarlama yılında 774 milyon tona yükselmiştir. Buna bağlı olarak toplam buğday kullanımı 42 milyon ton 2020/21 pazarlama yılında 978 milyon tona yükselmiştir (Grafik 3).

Grafik 3. Dünya buğday kullanımı (milyon ton)

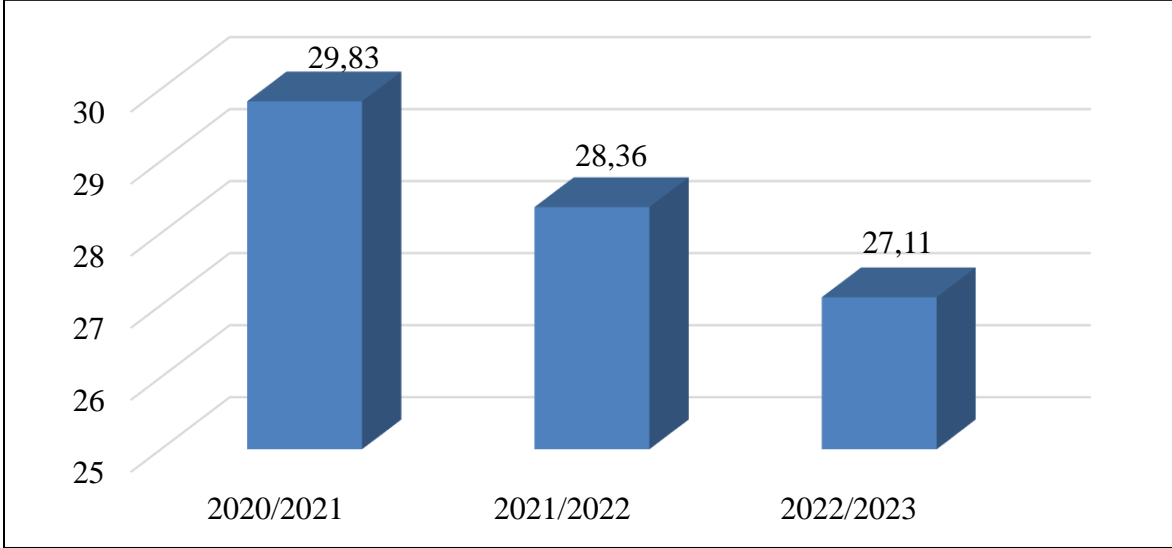

Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022)

2020/21 pazarlama yılında dünya buğday kullanımındaki artışın toplam arzdaki artıştan fazla olması ve COVID-19 salgını ile buğday ürünlerine olan talep artışının

devam etmesi nedeniyle buğday stokları %2,5 azalarak 292 milyon tona gerilemiştir. 2020/21 pazarlama yılında stok kullanım oranı %29,8'dir (Grafik 4).

Grafik 4. Dünya buğday stok kullanım oranı (%)

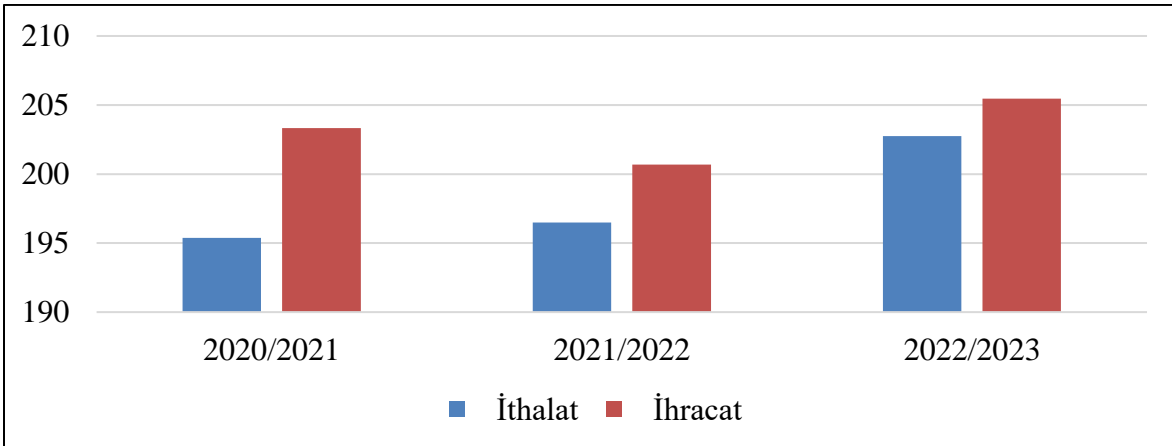
Kaynak: USDA, (Erişim: 20.07.2022)

Buğday İhracatı ve İthalatı Arttı

Dünya buğday ihracatında Rusya birinci, AB ikinci, Avustralya üçüncü sırada iken, ithalatta Mısır, Endonezya ve Çin ilk sıralarda yer almaktadır. USDA'ya göre 2019/20 pazarlama yılında 195 milyon ton olan dünya buğday ihracatı 2020/21 pazarlama yılında üretimdeki artışın ve devam eden COVID-19 salgınının etkisi ile buğday ürünlerine olan talebin fazla olması

neticesinde %4,3 artarak 203 milyon tona yükselmiştir. Bu dönemde en fazla ihracat artışı Avustralya, Kanada, Rusya, Kazakistan ve Hindistan'da gerçekleşmiştir. Aynı dönemde 87 milyon ton olan dünya buğday ithalatı ise Çin'deki ithalat artışının etkisi ile %4,5 artarak 195 milyon tona yükselmiştir (Grafik 5).

Grafik 5. Dünya buğday ticareti (milyon ton)

Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022)

DÜNYADA TAHMİN: 2021/2022

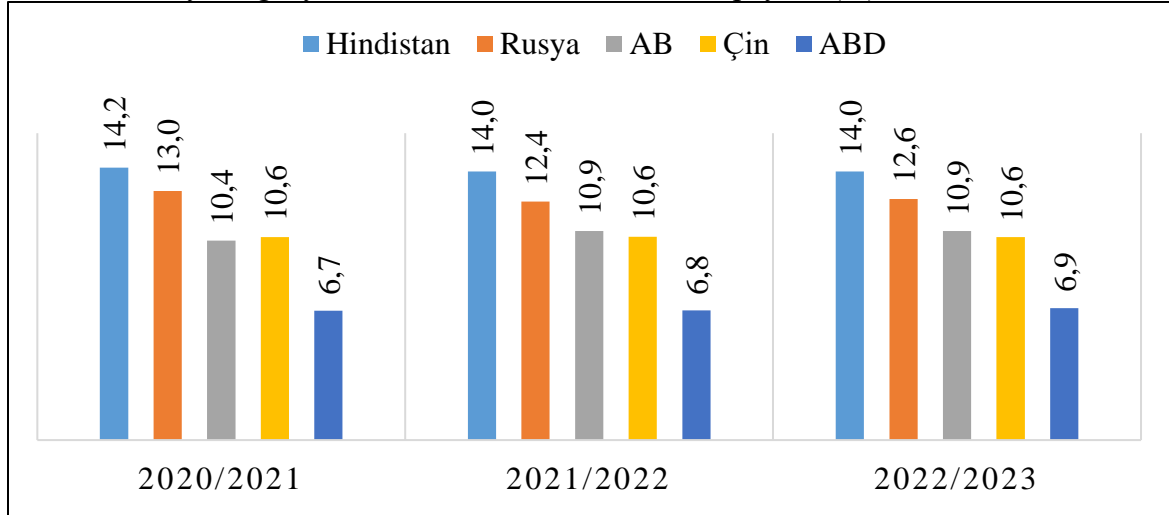
2021/2022 pazarlama yılında Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaş tarım ürünleri tedariki açısından tüm dünyayı olumsuz etkilemiştir. Dünya buğday arzında Rusya %6,8'lik paya sahip iken, Ukrayna'nın payı %2,7'dir. İki ülkenin dünya buğday ihracatındaki payı %26 olup ABD ve bazı batı ülkelerince getirilen ticaret kısıtlamaları ve yaptırımların etkisi ile Rusya buğday ihracatında %15,6'lık bir gerileme yaşanırken, Ukrayna ihracatı %11,6 artmıştır.

Buğday Ekim Alanı ve Üretiminde Artış Tahmin Edilmektedir

Dünya buğday ekim alanının yaklaşık %55'ini Hindistan, AB, Rusya, Çin ve ABD oluşturmaktadır. 2021/22 pazarlama yılı itibarıyla Hindistan %14'lük pay ile ilk sırada, Rusya %12'lik pay ile ikinci sırada ve AB %11'lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 6).

Bu ülkeler aynı zamanda dünya buğday üretiminin %49'unu oluşturmaktadır. 2021/22 pazarlama yılı itibarıyla üretimde AB %17,8'lik pay ile ilk sırada yer alırken, Çin %17,6'lık pay ile ikinci sırada, Hindistan %14,1'lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 7).

Grafik 6. Dünya buğday ekim alanında önemli ülkelerin payları (%)

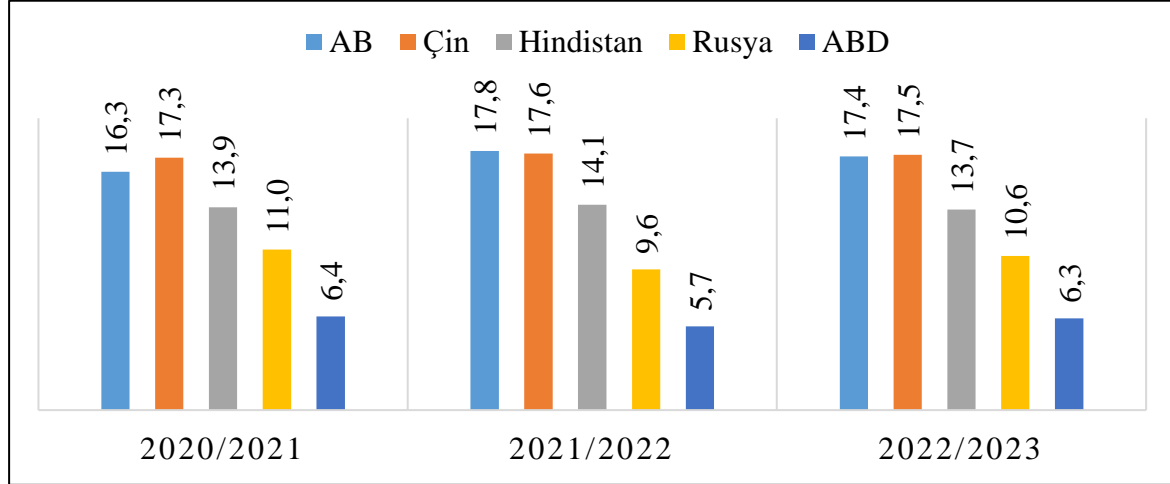

Kaynak: USDA, (Erişim: 21.07.2022)

Dünya buğday üretiminde 2021/22 pazarlama yılında başlıca üretici ülkeler içerisinde yer alan AB, Çin, Hindistan, Avustralya, Ukrayna, Arjantin ve Pakistan'da artışlar tahmin edilmektedir. Buna bağlı olarak dünya buğday üretimi bir önceki yıla göre %0,4 artarak 779 milyon tona yükselmiştir (Tablo 2). Dünya buğday üretimi sıralamasında AB, Çin ve Hindistan

ilk sıralarda yer almakta olup bu ülkelerden sonra Rusya ve ABD ilk beşi tamamlayan diğer ülkelerdir. Ekim alanı bakımından 7. sırada yer alan Kazakistan, verim düşüklüğü nedeni ile buğday üretiminde ilk on ülke arasına girememektedir. Buğday ekim alanı içerisinde %3'lük, buğday üretiminde ise %2'lik paya sahip olan Türkiye dünya buğday üretiminde 11. sırada yer almaktadır.

Grafik 7. Dünya buğday üretiminde önemli ülkelerin payları (%)

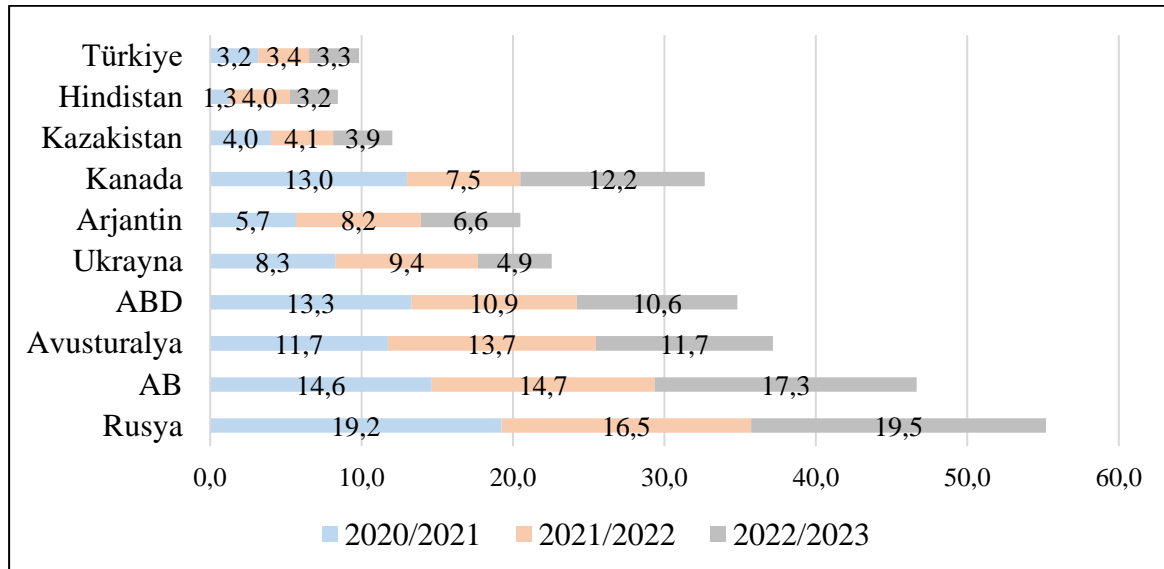
Kaynak: USDA, (Erişim: 21.07.2022)

Buğday İhracatında Azalış ve İthalatında Artış Tahmin Edilmektedir

Dünya buğday ihracatında önemli üretici ülkeler olan Rusya, AB, Avustralya ve ABD ilk sıralarda yer almaktadır. 2021/22 pazarlama yılı itibarıyla Rusya dünya buğday ihracatında %16'lık pay ile ilk sırada yer alırken, AB %15'lik pay ile ikinci sırada ve Avustralya %14'lük pay ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye ise %3'lük ihracat payı ile dünya buğday ihracatında 10. sırada yer almaktadır (Grafik 8). 2020/21 pazarlama yılında 203 milyon ton olan buğday ihracatının 2021/22 pazarlama yılında Rusya, Kanada ve ABD buğday ihracatındaki azalışın etkisi ile %1,6 azalarak 201 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir.

Grafik 8. Dünya buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%)

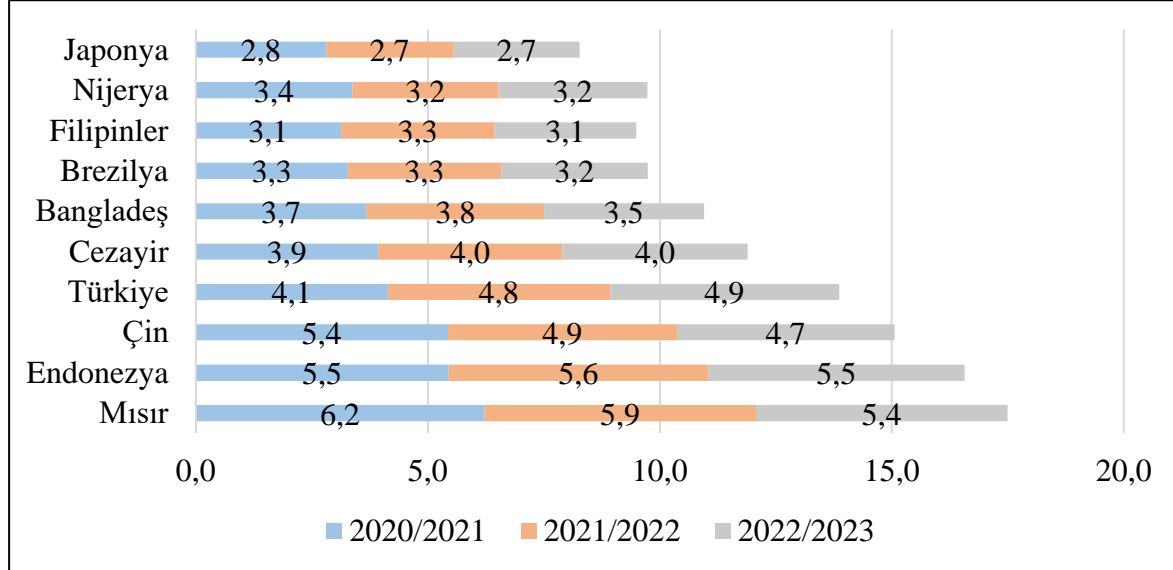
Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022)

Dünya buğday ithalatında ise Mısır, Endonezya, Çin, Türkiye ve Cezayir ilk sıralarda yer almaktadır. Bangladeş, Brezilya, Filipinler, Nijerya ve Japonya ise

ilk on içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin dünya buğday ithalatındaki payı yıllar itibarıyla değişmekle beraber son üç pazarlama yılı ortalamalarına göre bu pay

%4,6 düzeyindedir (Grafik 9). 2020/21 pazarlama yılında 195 milyon ton olan buğday ithalatının ise Endonezya ve Türkiye'deki artışların etkisi ile %0,6 artarak 197 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

Grafik 9. Dünya buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%)

Kaynak: USDA, (Erişim: 22.07.2022)

Buğday Kullanımında Artış Buğday Arzında ise Azalış Tahmin Edilmektedir

2020/21 pazarlama yılında 298 milyon ton olan dünya buğday başlangıç stoğunun 2021/22 pazarlama yılında 291 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. Dünya buğday arzının ithalat ve üretimdeki artışa rağmen AB, ABD ve Çin başlangıç stoklarının az olması neticesinde %0,2 azalarak 1,267 milyar tona gerilediği tahmin edilmektedir. Aynı dönemde dünya buğday kullanımının % 1,02 artarak 988 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Bu artışta AB, İngiltere ve Ukrayna'da yemlik kullanımlardaki artışın etkisi görülmektedir. Dünya buğday yılsonu stoklarının ise toplam kullanımın toplam arzdan fazla olması nedeni ile %3,9 azalarak 280 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. 2021/22 pazarlama yılında bir önceki döneme göre yılsonu stoğu en fazla azalan ülkeler Çin, Hindistan, ABD ve Kanada olurken aynı dönemde Ukrayna yılsonu stoğu %288,2, AB yılsonu stoğu ise %34,3 artmıştır.

Buğday Fiyatlarında Artış Tahmin Edilmektedir

2018/19 pazarlama yılında düşüşe geçen fiyatların tüm dünyayı saran COVID-19 salgınının da etkisi ile 2019 yılından sonra yeniden yükseliş trendine girdiği gözlenmektedir. Bir taraftan devam eden salgın ile birlikte Rusya-Ukrayna arasında yaşanan gerilim ve beraberinde dış ticareti etkileyecek kısıtlamalar buğday fiyatlarında çok ciddi artışlar yaşanmasına neden olmuştur. Bu artışların temel sebebi Rusya ve Ukrayna'nın dünya tahıl piyasasındaki payının fazla olması, savaş neticesinde hem kara hem de deniz ticaretinin aksaması ile ihracat ve ithalatın yavaşlamasıdır. Bu sorunlar neticesinde 2022 yılı beş aylık ortalamalara göre; 2021 yılında 315 \$/ton olan sert kırmızı kışlık buğday ihraç fiyatı 2022 yılında 454 \$/tona, 286 \$/ton olan yumuşak kırmızı kışlık buğday fiyatı 383 \$/tona, 285 \$/ton olan Arjantin fob fiyatının ise 396 \$/tona yükselmiştir (FAO, 2022).

DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2022/2023

Dünyada 2022/2023 piyasa yılında buğday arz ve kullanımında azalış olması beklenmektedir. COVID-19 salgını nedeni ile 2019'da artış eğilimine giren fiyatların Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaşın etkisi ile daha da yükseldiği ve 2008'de yaşanan gıda krizi dönemindeki fiyat seviyelerini de aşarak rekor seviyelere ulaşacağı öngörülmektedir.

Buğday Üretiminde Azalış Öngörülüyor

2022/23 pazarlama yılında dünya buğday ekim alanının %0,4 azalacağı öngörülmektedir. Bu azalmada önemli üretici ülkelerden Ukrayna ekim alanında beklenen %29'luk azalmanın etkili olacağı öngörülmektedir. Dünya buğday ekim alanındaki azalmanın yanında Avustralya, Arjantin, Hindistan ve AB'deki verim düşüşüne bağlı olarak 779 milyon ton olan dünya buğday üretiminin %0,9 azalarak 772 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir. 2022/23 pazarlama yılında ise Çin'in dünya buğday üretiminde lider konuma yükseleceği öngörülmektedir.

Buğday Arzında Azalış Öngörülüyor

Dünya buğday ithalatında beklenen artışa rağmen üretim ve başlangıç stoklarında beklenen düşüşün etkisi ile 2021/22 pazarlama yılında 1,267 milyar ton olan buğday arzının %1 azalarak 2022/23 pazarlama yılında 1,254 milyar tona gerileyeceği öngörülmektedir. Bu gerilemede Kanada ve Rusya'da öngörülen artışın aksine Ukrayna, Avustralya, Hindistan ve Arjantin'deki azalmanın etkili olacağı öngörülmektedir.

Buğday Kullanımında Azalış Öngörülüyor

Dünya buğday ihracatındaki artışa rağmen yurtiçi kullanım ve yemlik kullanımdaki azalmanın etkisi ile 2021/22 pazarlama yılında 988 milyon ton olan toplam buğday kullanımının %0,07 azalarak 987 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Bu azalışta

Hindistan ve AB yerel kullanımını ile AB, Avustralya ve Kanada'daki yemlik kullanım azalışlarının etkili olduğu görülmektedir.

Buğday Ticaretinde Artış Öngörülüyor

Dünya buğday ihracatının 2021/22 pazarlama yılında 201 milyon ton iken Kanada, AB ve Rusya'daki artışın etkisi ile 2022/23'de %2,4 artarak 205 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. Aynı dönemde 196 milyon ton olan ithalatın %3,2 artarak 203 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. Dünya buğday ithalat artışında Türkiye, Nijerya ve Cezayir'in etkili olduğu görülmektedir.

Yılsonu Stoklarında ve Stok Kullanım Oranında Azalış Öngörülüyor

2021/22 pazarlama yılında 280 milyon ton olan dünya buğday stoklarının 2022/23'de 267 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir. Bu azalışta Hindistan, AB ve Avustralya yılsonu stoklarındaki azalmanın etkili olduğu görülmektedir. Aynı dönemde %28,4 olan stok kullanım oranı %27,1'e gerilemektedir.

OECD-FAO 2022-2030 tarımsal öngörülerine göre; önümüzdeki 10 yıl içerisinde tahıl üretiminin geliştirilmiş tohum çeşitleri, girdi kullanımında verimlilik ve tarımsal uygulamalardaki iyileşmelerle verim artışına bağlı olarak artacağı öngörülmektedir. Buğday üretimindeki artışta Hindistan, Rusya ve Kanada'daki üretim artışları etkili olacaktır. 2031 yılına kadar küresel buğday arzının 18 milyon ton artacağı, ülkelerin ulusal düzeyde kendi kendine yeterliliği geliştirme politikalarına önem vereceği beklenmektedir.

Orta vadede yem talebindeki büyümenin yavaşlaması ve buna bağlı olarak tahıl talebindeki büyümenin önceki 10 yıla göre daha az olacağı öngörülmektedir. Bunun dışında biyoyakıtlar ve diğer endüstriyel kullanımlar için tahıl talebindeki artış hızının yavaşlaması beklenmektedir. Birçok ülkede kişi başı tüketim doygunluk seviyesine ulaşıldıkça nüfus artışı düşük ve orta gelirli ülkelerde gıda tüketimini artıracaktır. Özellikle buğday ve pirinç Asya'daki diyet programlarının önemli bileşenleri olmaya devam edecektir.

Küresel buğday ihracatının 2031 yılına kadar 28 milyon ton artacağı ve Rusya'nın küresel ihracatın %22'sini oluşturarak ana ihracatçı konumunda kalacağı öngörülmektedir. ABD, AB ve Kanada'nın yüksek proteinli buğday pazarını korumaları ancak daha yavaş büyüme sağlamaları beklenmektedir. Kuzey Afrika ve Yakın Doğu'nun önümüzdeki on yılda buğday ithalatındaki %26'lık payını koruması öngörülmektedir.

Tahıl fiyatlarının önümüzdeki on yılda düşmesi, nominal buğday fiyatlarının ortalama hasat beklentileri, ihracat ve gıda kullanımındaki ılımlı büyümenin etkisi ile 271 \$/ton seviyelerinde olacağı öngörülmektedir.

Önümüzdeki on yılda tahıl piyasalarının buğday ve mısırın yanısıra gübre ve fosil yakıtlar için uluslararası piyasalara güçlü katılımları göz önüne alındığında, savaş sonucunda diğer emtiaların çoğundan daha fazla etkilenmesi beklenmektedir. Özellikle Ukrayna için üretim ve ihracatta büyüme beklentileri olurken, krizin uzun sürmesi nedeniyle Karadeniz Bölgesi'nde tahıl ithalatına bağımlı olan Doğu Afrika ve NENA bölgesindeki ülkelerin yeni tahıl kaynakları bulmaları gerekebilecektir. Devam eden arz kesintileri, savaş ve diğer faktörler nedeniyle artan gübre fiyatları özellikle düşük gelirli ülkelerde kısa vadede verimin düşmesine neden olabilecektir. Bunun sonunda emtia fiyatlarında artış hâlihazırda zor olan uluslararası gıda güvenliği sorununun daha da kötüleşmesine neden olabilecektir.

Tahıl piyasalarında öngörülen politikalar incelendiğinde; gıda güvenliğinin güçlendirilmesi ve "AB'de Çiftlikten Çatala Stratejisi" gibi öngörülen reformlar ve biyoyakıtları destekleyen politikalarla (Brezilya, Hindistan) sürdürülebilirliğe odaklanmanın artması ve tahıl talebinde rekabetin artması beklenmektedir. Yurtiçi üretim ve ithalat talebi üzerinde artan bir etkiye sahip olan Çin'in yurt içi politikaları, tahıl piyasalarında gelecekteki gelişmeler açısından büyük önem taşımaktadır.

TÜRKİYE'DE DURUM: 2020/2021

Türkiye 2020/21 pazarlama yılında yaklaşık 69 milyon da buğday ekim alanı ile dünya buğday ekim alanının %3,1'ini oluşturmaktadır. Dünya buğday üretiminde 11. sırada yer alan Türkiye, dünya buğday ihracatında 10. sırada yer almaktadır.

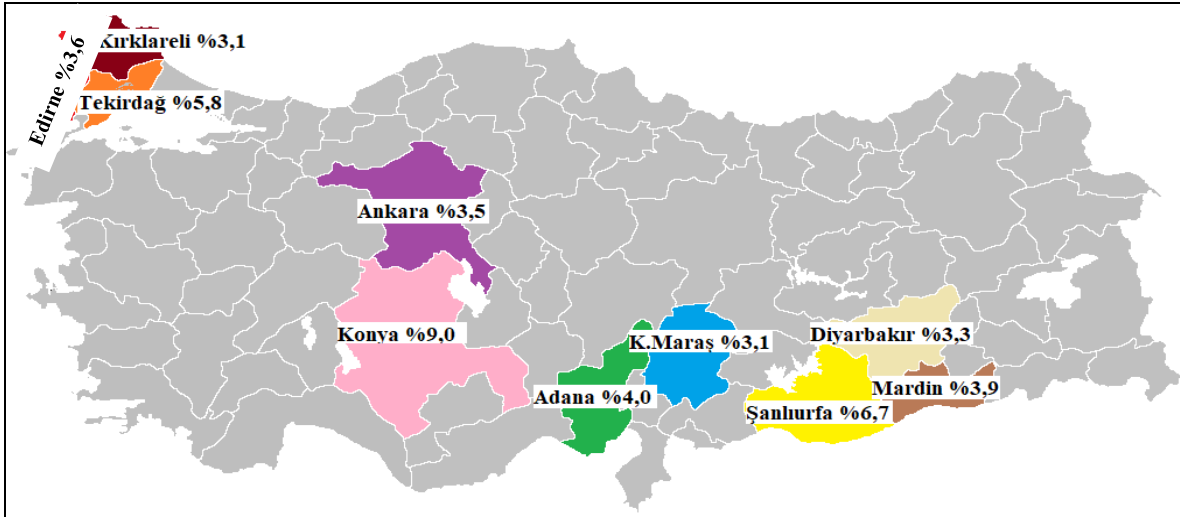
Türkiye'de 2020/21 pazarlama yılında ekilen alanlardaki ve verimdeki artışa bağlı olarak üretimde artış gerçekleşmiştir. Toplam kullanımda %4,1 azalış yaşanırken toplam arzda %0,6 artış yaşanmıştır.

Ekilen Alan, Üretim ve Verim Arttı

Türkiye'de yaklaşık 69 milyon da alanda buğday üretimi yapılmaktadır. 2020/21 pazarlama yılı itibarıyla bu alan içerisinde %9'luk pay alan Konya, buğday ekim alanında ilk sırada yer alırken, %6,7'lik pay ile Şanlıurfa ikinci sırada, %5,8'lik pay ile Tekirdağ üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye buğday ekim alanı bakımından ilk 10'da yer alan diğer iller sırasıyla Adana, Mardin, Edirne, Diyarbakır, Kahramanmaraş ve Kırklareli'dir (Grafik 10). Türkiye buğday ekim alanının 12

milyon ha ile %17,8'ini makarnalık buğday oluşturmaktadır. Bu alan içerisinde 4 milyon ton üretim yapılırken (2020/21), yaklaşık 2,6 milyon ton makarnalık buğday ihracatı gerçekleşmektedir (Ek Tablo 3). 2019/2020 pazarlama yılında 6,8 milyon ha olan buğday ekim alanı 2020/21 pazarlama yılında 6,9 milyon ha'a yükselmiştir. İklim koşullarının elverişli olması sayesinde verimde %6,7 artış yaşanmış ve üretim bir önceki sezona göre %7,9 artarak 20,5 milyon tona yükselmiştir (Ek Tablo 2).

Grafik 10. Türkiye buğday üretiminde önemli illerin payları (%)

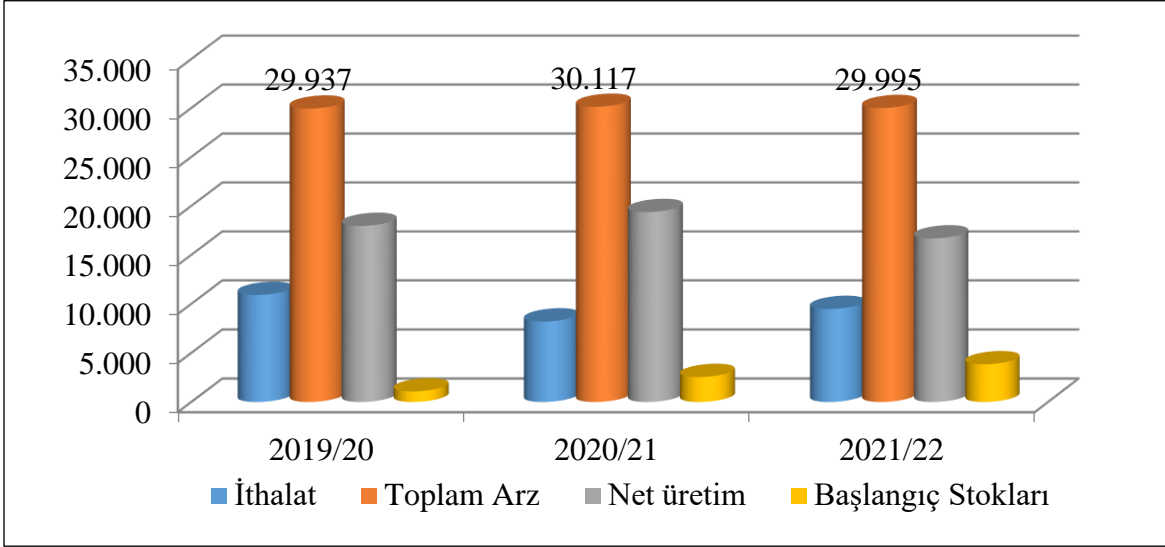
Kaynak: TÜİK, 2022 (Erişim: 15.06.2022)

Buğday Arzı Arttı

2019/20 pazarlama yılında buğday ekim alanının ve verimin artması üretimi artırmıştır. Bir önceki 2019/20 pazarlama yılında Covid-19 nedeni ile ithalatta yaşanan önemli artış 2020/21 pazarlama yılında

azalmıştır. İthalattaki bu azalmaya rağmen üretim artışına bağlı olarak piyasaya sunulan toplam buğday arzı %0,6 artarak 30,1 milyon tona yükselmiştir (Grafik 11).

Grafik 11. Türkiye buğday arzı (bin ton)

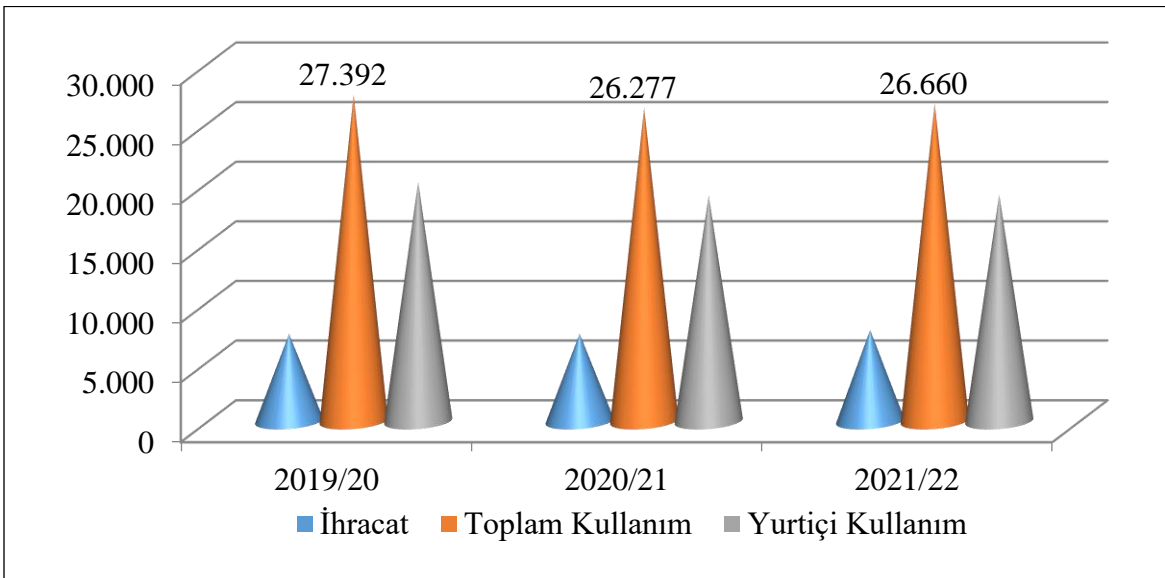
Kaynak: Ek Tablo 2

Buğday Kullanımı Azaldı

2019/20 pazarlama yılında COVID-19 pandemisi nedeni ile özellikle dayanıklı gıda ürünlerine olan talebin artması ve tüketicinin makarna ve un gibi buğday ürünlerini stok yapma eğilimi ile yurt içi buğday kullanımı %6,7 artmıştır. 2020/21 pazarlama yılında ise yurt içi kullanım bu aşırı artıştan normal seviyelerine düşmüştür. Böylece toplam buğday kullanımı 2020/21 pazarlama yılında 26,3 milyon ton gerçekleşmiştir. Yurt içi kullanımda gerçekleşen bu azalış, tohum ve

yemlik kullanımından değil gıda kullanımındaki %7,8'lik azalıştan kaynaklanmaktadır. 2020/21 pazarlama yılında buğday ihracatında %0,3 lük bir artış olmasına rağmen yurt içi kullarımdaki azalışa bağlı olarak toplam buğday kullanımı bir önceki döneme göre %4 azalmıştır (Grafik 12). Aynı pazarlama yılında tohumluk buğday kullanımında %1,1, yemlik buğday kullanımında ise %3,2 artış gerçekleşmiştir.

Grafik 12. Türkiye buğday kullanımı (bin ton)

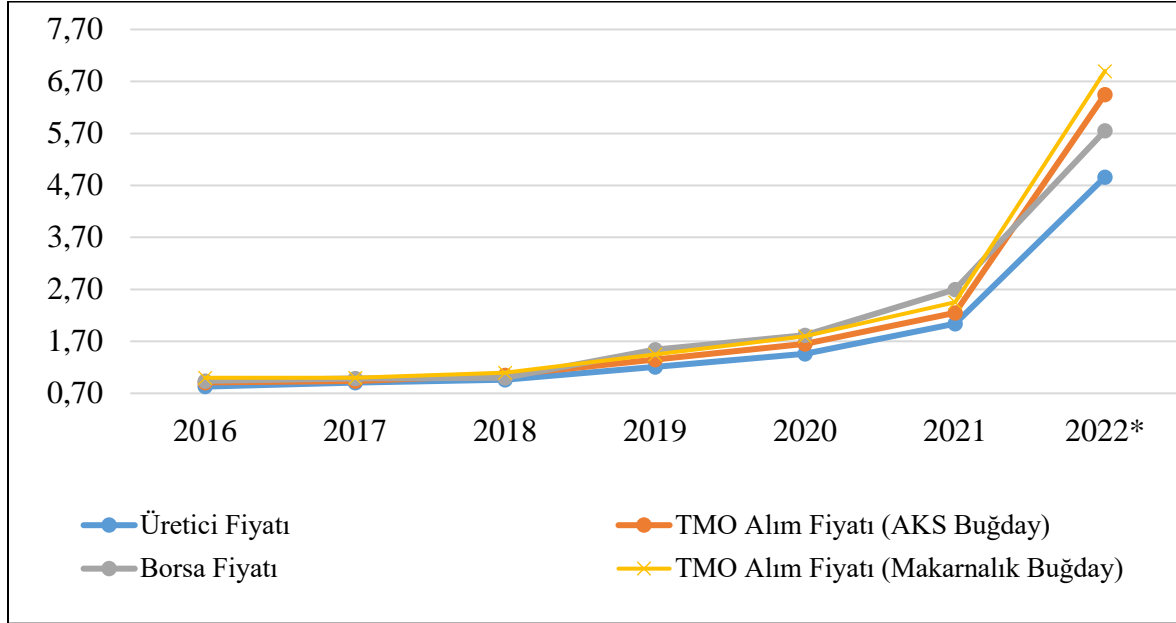
Kaynak: Ek Tablo 2

Buğday Fiyatları Yükseldi

2019 yılında COVID-19 pandemisinin etkisi ile buğday ve ürünlerine olan talebin artması neticesinde fiyatlar ciddi bir yükselme trendine girmiştir (Garfik 13). 2018 yılında 0,96 TL/kg olan buğday üretici fiyatı 2021 yılında 2,04 TL/kg'a yükselmiştir.

Aynı dönemde ortalama borsa fiyatları ise 1,00 TL/kg'dan 2,25 TL/kg'a yükselmiştir. Fiyatlardaki bu artışlar neticesinde TMO alım fiyatlarında da yükselme olmuştur (Tablo 3).

Grafik 13. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK, TMO, TOBB, *İlk altı aylık ortalama fiyatlardır.

2018 yılında 1,05 TL/kg olan TMO AKS (Anadolu Kırmızı Sert) buğday alım fiyatı 2019 yılında 1,35 TL/kg, 2020 yılında 1,65 TL/kg ve 2021 yılında 2,25 TL/kg olarak

belirlenmiştir (Tablo 3). 2021 yılında belirlenen TMO alım fiyatı üretici fiyatlarının üzerinde iken ortalama borsa fiyatının altında kalmıştır.

Tablo 3. TMO müdahale alım fiyatları (TL/ton)

Cinsi		2018	2019	2020	2021	2022
Makarnalık Buğdaylar	Makarnalık Buğday	1.100	1.450	1.800	2.450	6.900
	Düşük Vasıflı Makarnalık Buğday	920	1.200	1.575	2.200	6.600
	Anadolu Kırmızı ve Beyaz Sert Buğday	1.050	1.350	1.650	2.250	6.450
Ekmeklik Buğdaylar	Diğer Kırmızı ve Beyaz Buğday	1.000	1.275	1.600	2.200	6.425
	Düşük Vasıflı Ekmeklik Buğday	870	1.125	1.425	2.050	6.375

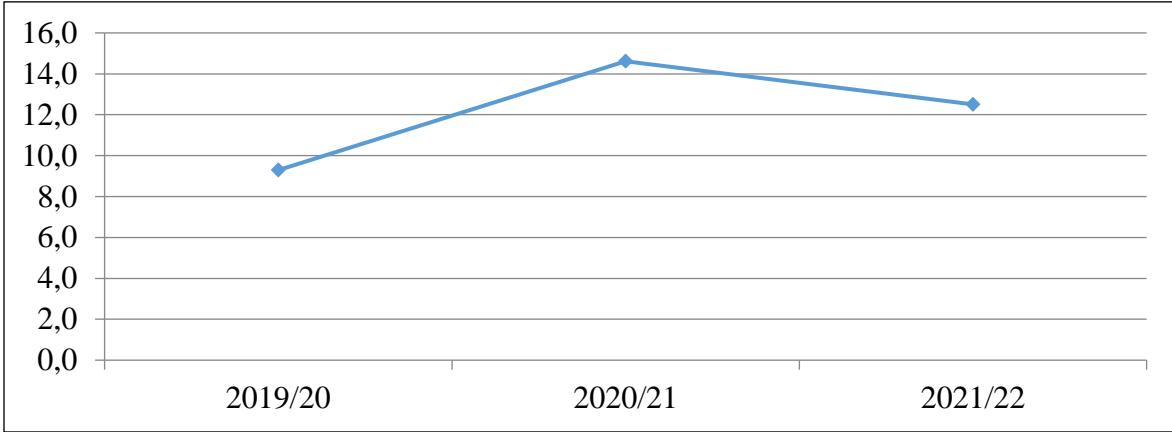
Kaynak: TMO

Yıl Sonu Stokları ve Stok-Kullanım Oranı Arttı

Türkiye buğday yılsonu stokları TÜİK verilerinden yararlanılarak toplam arzdan toplam kullanım çıkarılarak hesaplanmıştır. 2020/21 pazarlama yılında üretim, ithalat ve yüksek başlangıç stokları beraberinde yurt içi kullanımın azalması neticesinde yılsonu

stoklarında %50,9 artış gerçekleşmiştir. Stok kullanım oranı 2019/20 pazarlama yılında %9,3 iken yılsonu stoğundaki artışın toplam kullanımdaki azalmadan daha fazla olması neticesinde 2020/21 pazarlama yılında %14,6'ya yükselmiştir (Grafik 14).

Grafik 14. Buğday stok kullanım oranı (%)

Kaynak: Ek Tablo 2

Buğday İhracatı Arttı İthalatı Azaldı

2019/20 pazarlama yılında COVID-19 pandemisinin etkisi ile yurt içi talebin karşılanması için aşırı artan buğday ithalatı 2020/21 pazarlama yılında %24,8 azalmıştır. Buna karşın 2019/20 pazarlama yılında 7,32 milyon ton olan buğday ve ürünleri ihracatı 2020/21 pazarlama yılında %0,3 artarak 7,34 milyon tona yükselmiştir. Türkiye'de buğday ithalatındaki artışın temel nedeni

buğday ürünlerine (un, makarna, bisküvi, irmik, bulgur) yönelik ihracatın artış göstermesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında iklim değişikliğine bağlı olarak bazı yıllarda verim kayıpları olabildiği gibi dönem dönem üreticilerin yüksek fiyat beklentisi ile farklı ürünlere yönelmeleri neticesinde ekim alanlarında daralmalar olabilmekte ve bu da piyasalara üretim hacminin azalması ile ithalat artışı olarak yansıtılabilmektedir.

TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2021/2022

Buğday ekilen alanların önceki sezona göre 177 bin hektar azalarak 6,7 milyon ha'a gerilediği tahmin edilmektedir. Bu azalış ve iklim koşullarının elverişsiz olması nedeni ile buğday üretiminin 2021/22 pazarlama yılında %13,9 azalarak 17,5 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. İthalatın %15,6 artarak 9,5 milyon tona yükseldiği ancak yüksek başlangıç stoklarına rağmen üretimde yaşanan azalmanın etkisi ile buğday arzının %0,4 azalarak 29,9 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir.

Ekilen Alanın ve Verimin Azaldığı Tahmin Edilmektedir

2020/2021 pazarlama yılında 6,9 milyon ha olan buğday ekim alanının 2021/22 pazarlama yılında 6,7 milyon ha'a gerilediği tahmin edilmektedir. Aynı pazarlama yılında ekim alanlarındaki azalma ile birlikte verimin de 296 kg/da'dan 262 kg/da'a gerilediği tahmin edilmektedir. Ekim alanı ve verimdeki azalış neticesinde buğday üretiminin bir önceki sezona göre %13,9 azalarak 17,6 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 2).

Buğday Arzının Azaldığı, Kullanımının Arttığı Tahmin Edilmektedir

2021/22 pazarlama yılında buğday arzının ithalattaki ve başlangıç stoklarındaki artışa rağmen üretimdeki %13,9'luk azalmaya bağlı olarak 29,9 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. Aynı pazarlama yılında buğday ihracatının ve kullanımının artması neticesinde toplam kullanımın %1,5 arttığı tahmin edilmektedir (Ek Tablo 2).

Yıl Sonu Stoklarının ve Stok-Kullanım Oranının Düşüğü Tahmin Edilmektedir

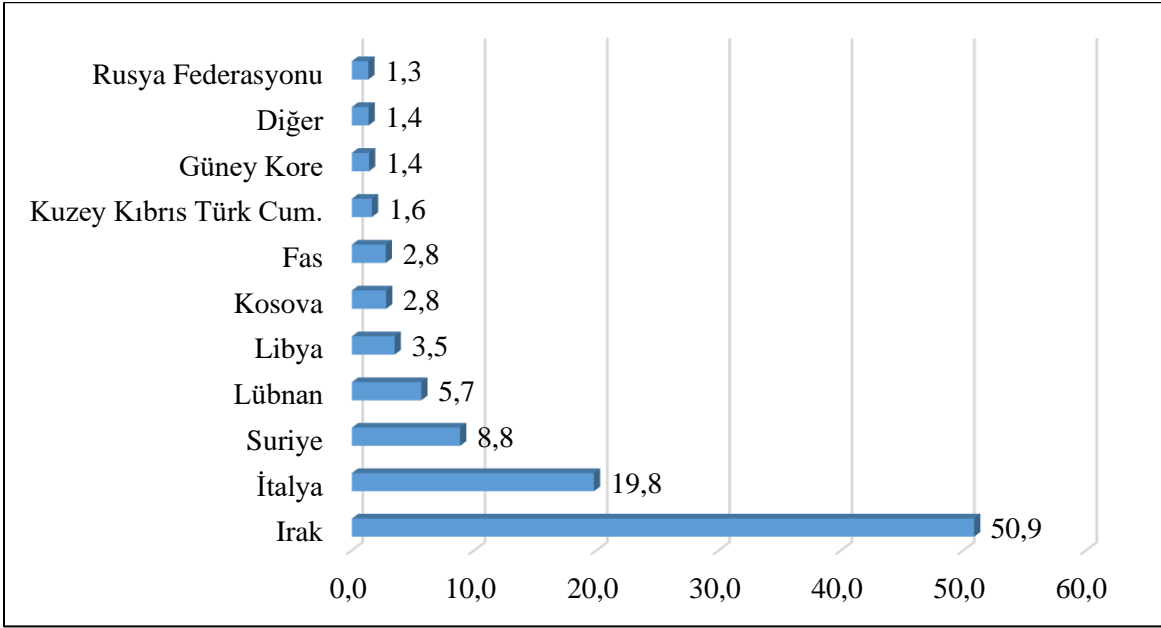
2020/21 pazarlama yılında 3,8 milyon ton olan buğday yılsonu stoklarının 2021/22 pazarlama yılında 3,3 milyon tona gerilediği tahmin edilmektedir. Bu gerilemenin temel nedeni aynı pazarlama yılında toplam kullanım artarken toplam arzın üretimdeki

düşüşün etkisi ile azalmasıdır. Yılsonu stoklarındaki azalmanın toplam kullanımdaki artıştan fazla olması neticesinde 2020/21 pazarlama yılında %14,6 olan stok kullanım oranı, 2021/22 pazarlama yılında %12,5'e gerilemiştir.

Buğday İhracatının ve İthalatının Arttığı Tahmin Edilmektedir

Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatı yıllar itibarıyla değişmekle beraber yaklaşık 7,5 milyon tonluk bir potansiyele sahiptir. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatının büyük bir kısmını buğday unu ve makarna ihracatı oluşturmaktadır. 2021/22 pazarlama yılı verileri incelendiğinde toplam buğday ve buğday ürünleri ihracatının %54,7'sini buğday unu, %30,3'ünü makarna, %7,9'unu bisküvi, %4,7'sini buğday, %2,4'ünü bulgur-irmik ve %0,01'ini buğday nişastasının oluşturduğu görülmektedir. Türkiye'nin buğday ve buğday ürünlerinin toplamında ihracat yaptığı ülkelerin başında Irak, Suriye, Venezuela, Yemen ve Somali gelirken en fazla buğday ithalatı yaptığı ülke ithalatın %66'sını oluşturan Rusya'dır. Türkiye'nin buğday ve ürünleri ithalatının ise tamamına yakını (%99) buğday ithalatı oluşturmaktadır.

Grafik 15. Türkiye buğday ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

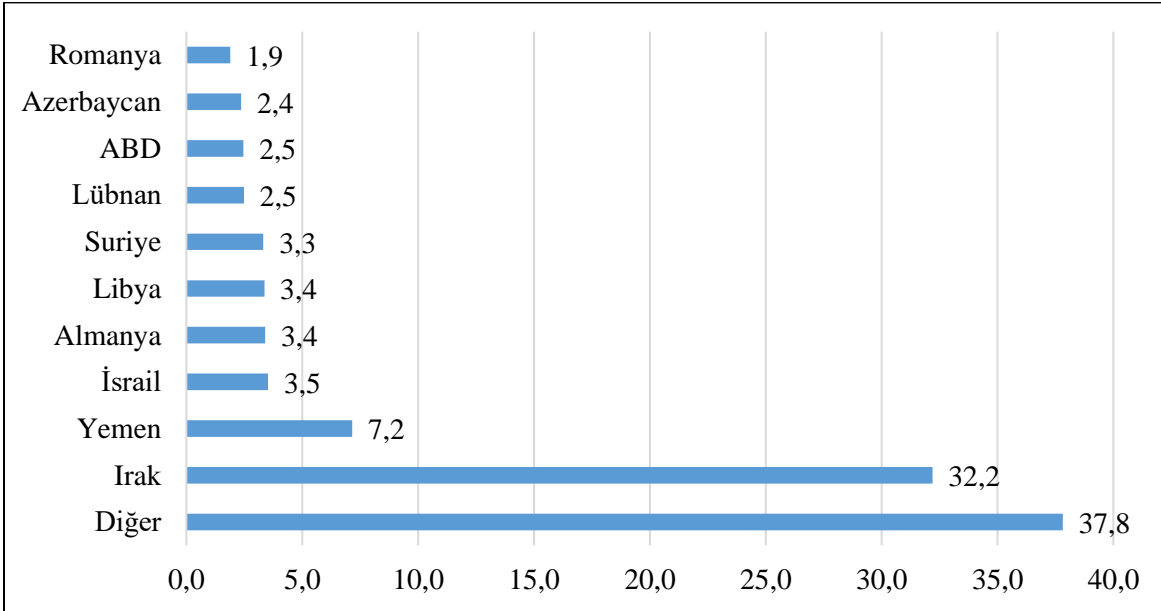

Kaynak: Ek Tablo 4

Türkiye buğday ihracatında 2021/22 pazarlama yılı verilerine göre ilk sırada %50,9'luk pay ile Irak yer almaktadır. Bu pazarlama yılında İtalya, Suriye ve Lübnan

Türkiye'nin buğday ihracatı yaptığı diğer önemli ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Libya, Kosova, Fas, Kıbrıs, Güney Kore ve Rusya takip etmektedir (Grafik 15).

Grafik 16. Türkiye bisküvi ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

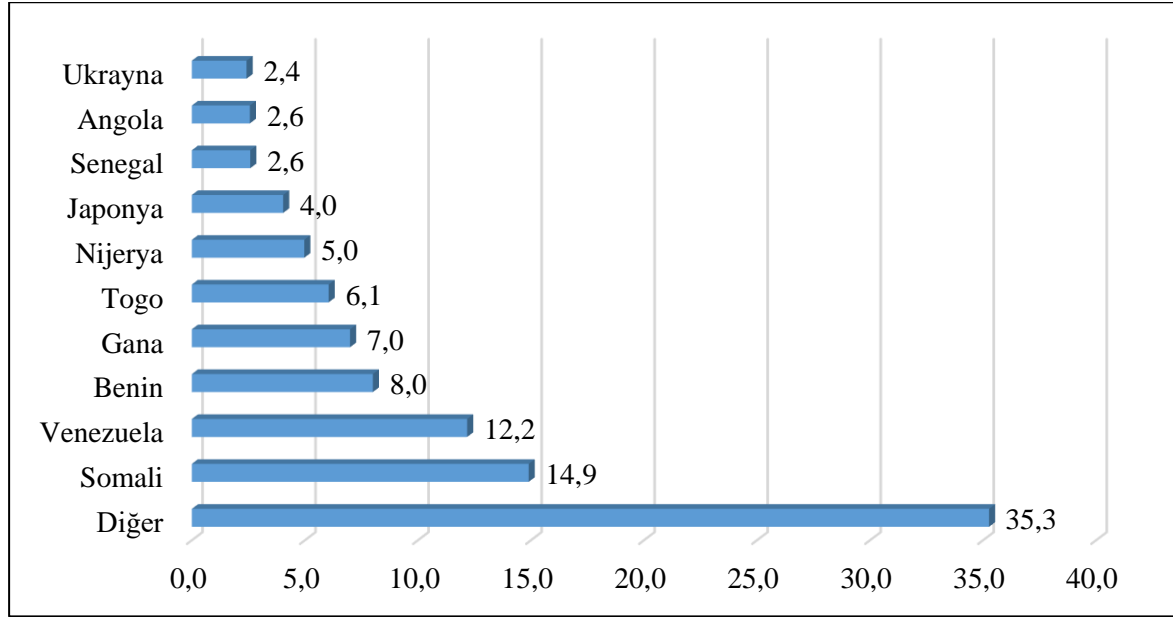

Kaynak: Ek Tablo 7

Türkiye bisküvi ihracatında 2021/22 pazarlama yılı verilerine göre ilk sırada Irak (%37,8) yer almaktadır. Bisküvi ihracatında Yemen, İsrail ve Almanya önemli ülkeler

arasında olmakla beraber bu ülkeleri sırasıyla Libya, Suriye, Lübnan, ABD, Azerbaycan ve Romanya takip etmektedir (Grafik 16).

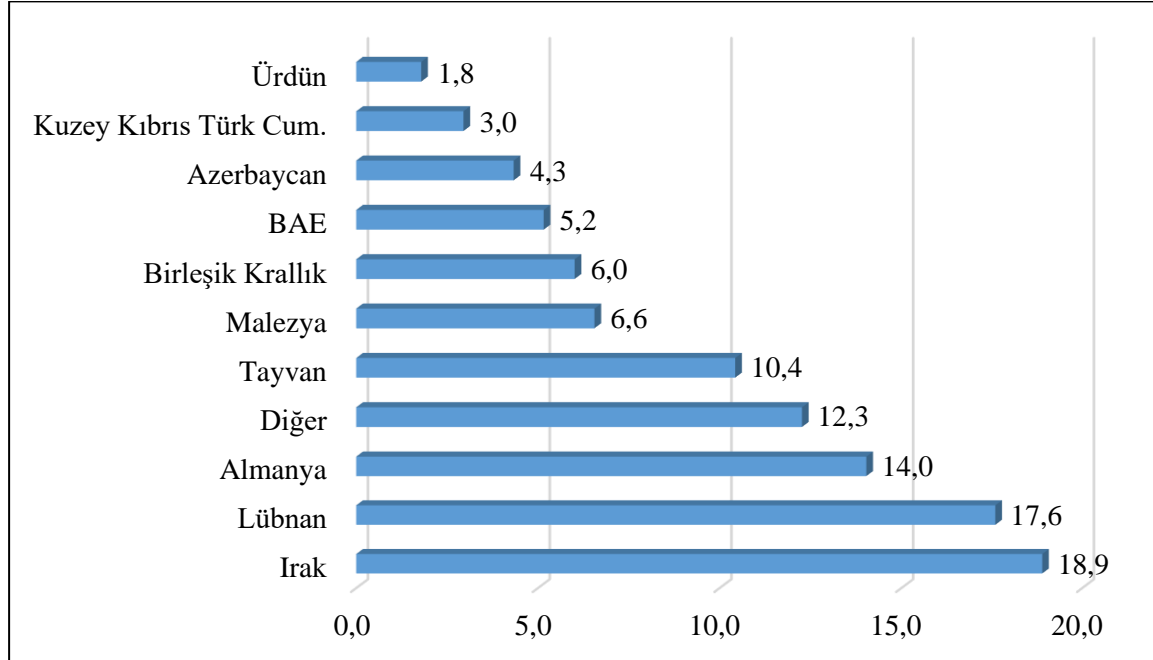
Grafik 17. Türkiye makarna ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

Kaynak: Ek Tablo 6

2021/22 pazarlama yılı verilerine göre en fazla makarna ihracatı yapılan ülke Somali'dir. Somali'den sonra Venezuela ve Benin makarna ihracatında önemli ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Gana, Togo, Nijerya, Japonya, Senegal, Angola ve Ukrayna takip etmektedir (Grafik 17).

Grafik 18. Türkiye nişasta ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

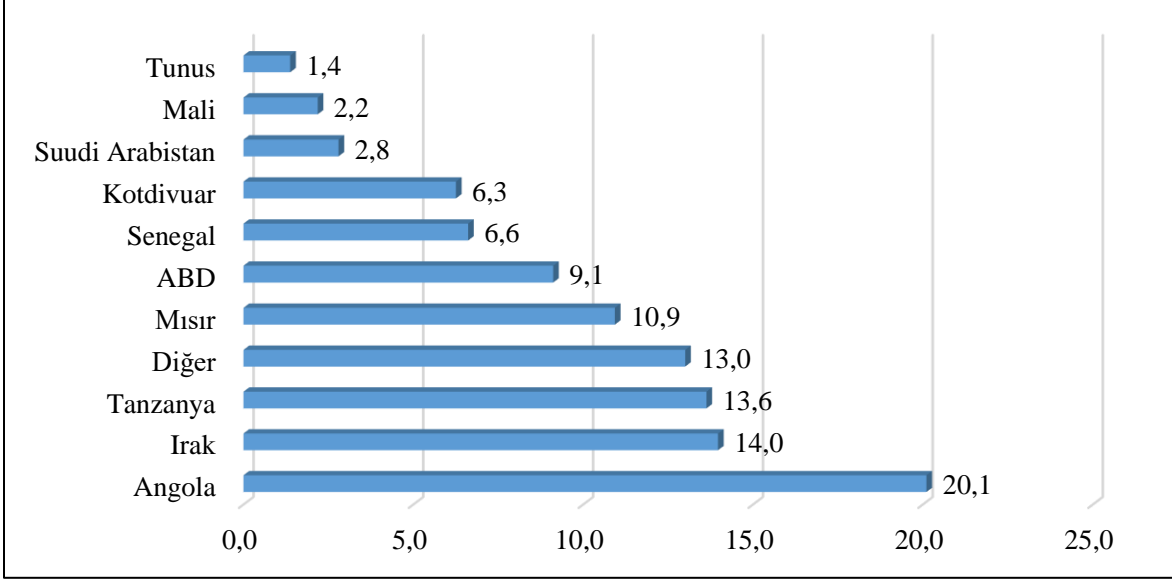

Kaynak: Ek Tablo 8

Türkiye 2021/22 pazarlama yılı verilerine göre nişasta ihracatında ilk sırayı %18,9'luk pay ile Irak almaktadır. Irak'tan sonra sırasıyla Lübnan (%17,6) ve Almanya (%14,0) önde gelen ülkeler olup bu ülkeleri sırasıyla Tayvan, Malezya, Birleşik Krallık, BAE, Azerbaycan, Kıbrıs ve Ürdün takip etmektedir (Grafik 18).

Grafik 19. Türkiye bulgur-irmik ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

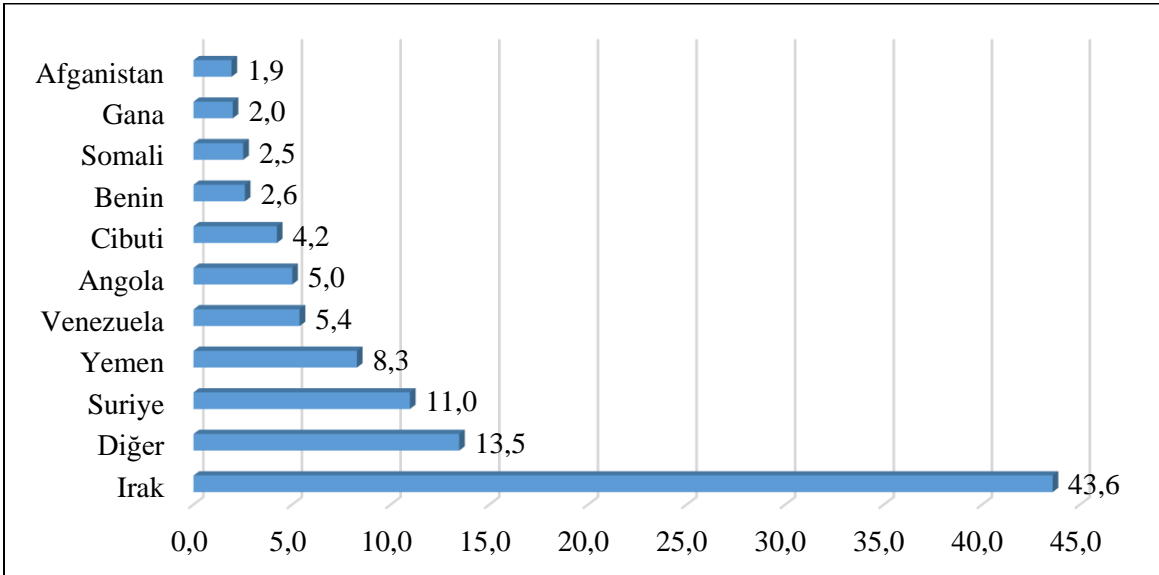

Kaynak: Ek Tablo 9

Türkiye bulgur-irmik ihracatında 2021/22 pazarlama yılı verilerine göre ilk sırada %20,1'lik pay ile Angola yer almaktadır. %14,0'lık pay ile Irak ikinci sırada, %13,6'lık pay ile Tanzania üçüncü sırada yer almaktadır.

Bu ülkelerden sonra bulgur-irmik ihracatındaki diğer önemli ülkeler sırasıyla Mısır, ABD, Senegal, Kotdivuar, Arabistan, Mali ve Tunus'dur (Grafik 19).

Grafik 20. Türkiye un ihracatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

Kaynak: Ek Tablo 5

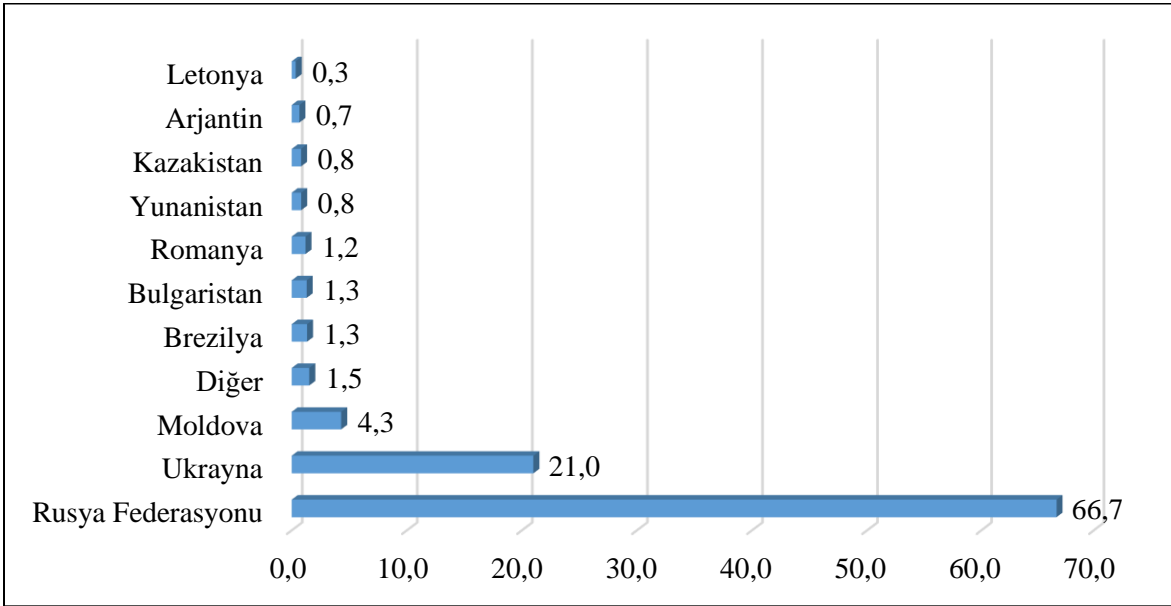
Türkiye buğday unu ihracatında 2021/22 pazarlama yılı verileri incelendiğinde ilk sırada %43,6'lık pay ile Irak yer almaktadır. Buğday unu ihracatında ikinci sırada %11,0'lık pay ile Suriye, üçüncü sırada ise

%8,3'lük pay ile Yemen yer almaktadır. Türkiye un ihracatında bu ülkeleri sırasıyla Venezuela, Angola, Cibuti, Benin Somali, Gana ve Afganistan takip etmektedir (Grafik 20).

2021/22 pazarlama yılında buğday ihracatında %4,2'lik bir artış tahmin edilmektedir. Buğday ve ürünleri ihracatında en yüksek artış buğday, bulgur-irmik ve nişasta ihracatında gerçekleşmiş olup buğdayın toplam buğday ve ürünleri ihracatındaki payı %4,7, bulgur-irminin payı %2,4 ve nişastanın payı %0,01'dir. Buğday ve ürünleri ihracatında en yüksek payı alan (%54,7) un ihracatında 2021/22 pazarlama

yılında %2,6 artış yaşanırken makarna ihracatında bir önceki pazarlama yılına göre %1,6 azalış yaşanmıştır. Aynı dönemde buğday ve ürünleri ihracatında %7,9'luk pay alan bisküvi-gofret vb. ihracatında ise %1,8'lik artış yaşanmıştır. Türkiye buğday ve ürünleri ithalatının ise %98,9'unu buğday ithalatı oluşturmaktadır olup 2021/22 pazarlama yılında buğday ithalatının %15,6 arttığı tahmin edilmektedir.

Grafik 21. Türkiye buğday ithalatında önemli ülkelerin payları (%) (2021/22)

Kaynak: TÜİK

Türkiye'de buğday kendi kendine yeterlilik derecesi yıllar itibarıyla değişmekle beraber 2020/21 pazarlama yılında bir önceki yıla göre artış göstererek %102,3 seviyesine yükselmiştir. Bu yükselmenin temel sebebi 2019/20 yılına göre gerek ekim alanlarındaki artış gerekse iklim koşullarının elverişli geçmesinden dolayı verimde yaşanan artışlardır. 2020/21 piyasa yılında ekim alanında %1,1'lik artış yaşanırken, verimde %6,5 artış gerçekleşmiştir. Türkiye'de buğday ve buğday ürünleri ithalatının tamamına yakını sadece buğday ithalatı

(%99) oluşturmaktadır. İthalatın artmasının en temel nedeni buğdaya dayalı mamul madde ihracatının artmasıdır. 2021/22 pazarlama yılı verilerine göre buğday ithalatının %66,7'sini Rusya oluşturmaktadır. %21'lik pay ile Ukrayna ithalatta ikinci sırada yer alırken, Moldova, Brezilya ve Bulgaristan Türkiye'nin buğday ithalatında ön sıralarda yer alan diğer ülkelerdir (Grafik 21).

TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2022/2023

USDA verilerine göre, 2022/23 pazarlama yılında Türkiye ekim alanlarında beklenen daralmanın aksine verimde %11,9'luk artış öngörülmektedir. Verim artışına bağlı olarak üretimde %7,8'lik artış tahmin edilmektedir. Başlangıç stoklarındaki %40,2'lik azalmaya rağmen ithalatta gerçekleşmesi beklenen %8,8'lik artış ve üretim artışı neticesinde toplam buğday arzında %2,0'lik bir artış öngörülmektedir. Gıda kullanımındaki %2,1'lik artış ve tohumluk kullanımındaki %7,1'lik artış ile ihracatta beklenen %0,5'lik artışın etkisiyle toplam buğday kullanımında %2,5'lik artış öngörülmektedir.

TÜİK verilerine göre ise 2021/22 pazarlama yılında 17,6 milyon ton olan üretimin 2022/23 pazarlama yılında %11,9 artarak 19,7 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

BUĞDAY POLİTİKALARI VE GENEL DEĞERLENDİRME

2021/22 pazarlama yılında buğday maliyetlerinin artması neticesinde desteklemelerde de önemli artışlar yaşanmıştır. 2021 yılında mazot desteği 22 TL/da, gübre desteği 20 TL/da, sertifikalı tohum kullanım desteği 16 TL/da, fark ödemesi desteği 10 Kr/kg olarak belirlenmiştir. Daha sonra Mart 2022'de destekleme tebliğinde yayınlanan değişiklik kararı ile 2022 üretim yılı gübre desteği buğday için 32 TL/da'a, sertifikalı tohum kullanım desteği 24 TL/da'a yükseltilmiştir. Bunların dışında 2022'de ürününü TMO'ya satan üreticilere ton başına ilave 1.000 TL prim ve tüm üreticilere bir defaya mahsus dekara 50 TL ek girdi desteği verilmesi kararlaştırılmıştır.

Buğday gerek dünyadaki diğer ülkelerde gerekse Türkiye'de insan beslenmesindeki en temel besinlerin (unlu mamuller, makarna, irmik, bisküvi, bulgur) hammaddesi olması itibarıyla diğer tarımsal ürünlere göre daha fazla önem arz etmektedir. Bu nedenle tüm dünyada COVID-19 salgını sebebiyle makarna türü dayanıklı kuru gıda ürünlerine talebin artması buğdaya olan talebi de artırmıştır. Pandemi sonrası yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı ve beraberinde gelen iklim krizi Türkiye dahil tüm dünyayı üretim, tedarik ve yüksek fiyatlar ekseninde etkisi altına almıştır.

2022 yılı Şubat ayında başlayan ve hâlâ devam eden Rusya-Ukrayna savaşı buğday dahil tüm tahıl piyasalarını etkilemiştir. Tüm dünyanın en temel tahıl ihracatçısı olan iki ülkenin dünya buğday ihracatında %25,9'luk (2021/22 pazarlama yılı) pay alması ve savaş sonrasında yaşanan tedarik sorunları, ürün fiyatlarının artması, insanların göçe zorlanması ve özellikle ithalata bağımlı ülkelerde açlık tehdidi altında bulunan nüfusun artması risklerini beraberinde getirmiştir. Bunların yanında dünya kimyasal gübre ihracatının %14'ünü gerçekleştiren Rusya'nın gübre sevkiyatı yapamaması durumunda, son yıllarda artış eğiliminde olan gübre fiyatlarının daha da artması ve beraberinde maliyetlerin yükselmesi ile gıda fiyatlarında artışın

devam etmesi beklenmektedir (Anonim, 2022).

Bu noktada 22 Temmuz 2022'de Türkiye, Rusya, Ukrayna ve BM arasında imzalanan Tahıl Koridoru Anlaşması büyük önem arz etmektedir. Bu anlaşma ile Ukrayna'nın Rusya tarafından işgal edilen limanlarında depolanan tahılın serbest bırakılmasının önü açılmıştır.

Türkiye'de de pandemi sonrasında iklim krizinin yarattığı kuraklık ve ekim alanındaki azalma nedeni ile 2021/22 pazarlama yılında üretimde düşüş tahmin edilmektedir. Artan talebin karşılanması ve fiyatlarda yaşanan artışın engellenmesi için 8 Eylül 2021'de yayımlanan karar ile buğday da dahil olmak üzere 8 hububat ve bakliyat ürününde 2021 yılı sonuna kadar gümrük vergisinin sıfırlanması kararlaştırılmıştır. Daha sonra yayımlanan kararname ile hububat için bu uygulamanın 2022 sonuna kadar uzatıldığı belirtilmiştir.

Türkiye buğday ekim alanı 2021/22 pazarlama yılı itibarıyla dünya buğday ekim alanının %3,2'sini oluşturmaktadır. Bu alan aynı zamanda Türkiye'de toplam ekilen tahıl alanının %42'sini teşkil etmektedir. USDA verilerine göre dünya buğday ihracatında 10. sırada yer alan Türkiye'de buğday kendi kendine yeterlilik derecesi 2020/21 pazarlama yılında %102,3 iken kişi başı tüketim 176,8 kg'dır.

EK TABLolar

Ek Tablo 1. Dünya buğday arz, kullanım ve ticareti (milyon ton, 2020/2021-2022/2023)

	Başlangıç stokları	Üretim	İthalat	Toplam Arz	Yemlik Kullanım	Yurtiçi Kullanım	İhracat	Toplam Kullanım	Bitiş stokları	Stok-kullanım oranı
2020/2021										
Dünya	298,21	775,72	195,37	1.269,30	158,03	774,33	203,34	977,67	291,63	29,83
Temel İhracatçılar	51,63	262,25	8,86	322,75	53,82	158,71	118,53	277,24	45,81	16,52
ABD	27,98	49,75	2,73	80,46	2,59	30,48	26,98	57,46	23,00	40,03
Arjantin	2,36	17,63	0,01	20,00	0,05	6,35	11,53	17,88	2,12	11,86
Avustralya	2,68	33,00	0,20	35,88	4,50	8,00	23,85	31,85	4,33	13,59
Kanada	5,50	35,18	0,55	41,23	4,18	9,13	26,43	35,56	5,67	15,94
AB	13,11	126,69	5,38	145,18	42,50	104,75	29,74	134,49	10,69	7,95
Temel İthalatçılar	192,36	225,03	103,04	520,43	56,61	325,17	11,54	336,71	182,81	54,29
Brezilya	1,99	6,25	6,40	14,64	0,40	11,80	0,93	12,73	1,91	15,01
Çin	150,01	134,25	10,62	294,88	40,00	150,00	0,76	150,76	144,12	95,59
Orta Doğu	18,77	43,37	27,21	89,35	6,44	64,32	7,26	71,58	16,85	23,54
Kuzey Afrika	14,36	15,81	28,50	58,67	1,75	46,72	0,80	47,52	11,14	23,44
Pakistan	0,99	25,25	3,62	29,86	1,00	26,30	0,50	26,80	3,06	11,40
Güneydoğu Asya	6,24	0,10	26,70	33,04	7,02	26,03	1,29	27,32	5,73	20,98
Diğer ülkeler	34,06	232,89	1,55	268,50	29,55	159,67	66,54	226,21	42,16	18,64
Hindistan	24,70	107,86	0,02	132,58	6,50	102,22	2,40	104,62	27,80	26,57
Rusya	7,23	85,35	0,40	92,98	19,00	42,50	39,10	81,60	11,38	13,95
Kazakistan	0,63	14,26	1,00	15,89	1,45	6,25	8,19	14,44	1,48	10,21
Ukrayna	1,50	25,42	0,13	27,05	2,60	8,70	16,85	25,55	1,51	5,89
2021/2022										
Dünya	291,57	779,03	196,50	1.267,10	161,00	786,93	200,69	987,62	280,10	28,36
Temel İhracatçılar	45,81	263,31	7,89	317,01	58,77	164,63	110,38	275,01	42,00	15,27
ABD	23,00	44,79	2,59	70,38	2,72	30,53	21,88	52,41	17,96	34,27
Arjantin	2,12	22,15	0,00	24,27	0,05	6,35	16,50	22,85	1,43	6,26
Avustralya	4,33	36,30	0,20	40,83	5,00	8,50	27,50	36,00	4,83	13,42
Kanada	5,67	21,65	0,60	27,92	4,50	9,50	15,00	24,50	3,42	13,96
AB-28	10,69	138,42	4,50	153,61	46,50	109,75	29,50	139,25	14,36	10,31
Temel İthalatçılar	182,81	224,13	106,56	513,49	52,00	324,49	13,66	338,15	178,34	52,74
Brezilya	1,91	7,70	6,50	16,11	0,45	11,75	3,20	14,95	1,16	7,76
Çin	144,12	136,95	9,70	290,77	35,00	148,00	0,85	148,85	141,92	95,34
Orta Doğu	16,85	34,49	33,93	85,27	6,18	63,64	7,45	71,09	14,18	19,95
Kuzey Afrika	11,14	20,43	27,10	58,67	1,87	47,02	0,40	47,42	11,25	23,72
Pakistan	3,06	24,46	2,11	29,62	1,20	27,70	0,50	28,20	4,43	15,71
Güneydoğu Asya	5,73	0,10	27,22	33,05	7,30	26,38	1,26	27,64	5,40	19,54
Diğer ülkeler	42,16	229,56	1,86	273,58	30,70	165,36	68,03	233,39	40,19	17,22
Hindistan	27,80	109,59	0,03	137,42	7,00	107,91	8,03	115,94	21,47	18,52
Rusya	11,38	75,16	0,30	86,84	18,50	41,75	33,00	74,75	12,09	16,17
Kazakistan	1,48	11,81	1,40	14,69	1,20	5,70	8,20	13,90	0,79	5,68
Ukrayna	1,51	33,00	0,13	34,64	4,00	10,00	18,80	28,80	5,84	20,28
2022/2023										
Dünya	280,10	771,64	202,74	1.254,48	151,31	781,49	205,47	986,96	267,52	27,11
Temel İhracatçılar	42,00	266,07	9,30	317,36	56,73	160,76	119,77	280,54	36,83	13,13
ABD	17,96	48,47	2,99	69,42	2,18	30,26	21,77	52,04	17,39	33,41
Arjantin	1,43	19,50	0,00	20,93	0,05	6,35	13,50	19,85	1,08	5,45
Avustralya	4,83	30,00	0,20	35,03	4,00	7,55	24,00	31,55	3,48	11,04
Kanada	3,42	34,00	0,60	38,02	4,00	9,10	25,00	34,10	3,92	11,49
AB-28	14,36	134,10	5,50	153,96	46,50	107,50	35,50	143,00	10,96	7,66
Temel İthalatçılar	177,34	224,74	110,08	512,16	46,85	323,70	13,52	337,22	175,92	52,17
Brezilya	1,16	8,50	6,40	16,06	0,55	11,95	3,00	14,95	1,11	7,42
Çin	141,92	135,00	9,50	286,42	30,00	144,00	0,90	144,90	141,52	97,66
Orta Doğu	14,19	37,59	35,06	86,84	6,28	64,96	7,57	72,53	14,31	19,72
Kuzey Afrika	11,25	17,15	29,40	57,80	1,82	47,67	0,51	48,18	9,63	19,99
Pakistan	4,43	26,40	2,50	33,33	1,50	29,00	0,30	29,30	4,03	13,75
Güneydoğu Asya	4,40	0,10	27,22	31,72	6,70	26,12	1,25	27,37	5,34	19,50
Diğer ülkeler	40,19	245,20	1,43	286,81	31,80	162,85	64,50	227,35	34,26	15,07
Hindistan	21,47	106,00	0,03	127,49	6,50	104,50	6,50	111,00	16,49	14,86
Rusya	12,09	81,50	0,30	93,89	19,00	42,25	40,00	82,25	11,64	14,15
Kazakistan	0,79	13,00	1,00	14,79	1,30	5,90	8,00	13,90	0,89	6,40
Ukrayna	5,84	44,70	0,10	50,64	5,00	10,20	10,00	20,20	5,24	25,95

Kaynak: USDA, (Erişim: 21.07.2022)

Ek Tablo 2. Türkiye'de buğday arz ve kullanımını (bin ton, 2020/2021-2021/2022)

	2020/2021 Durum	2021/2022 Tahmin
Ekilen Alan (bin ha)	6.922	6.745
(Verim) (kg/da)	296	262
ARZ		
Üretim	20.500	17.650
Kayıp ve ziyan	1.127	971
Net üretim	19.373	16.679
İthalat	8.199	9.476
*Başlangıç stokları	2.545	3.840
Toplam arz	30.117	29.995
KULLANIM		
Toplam yurtiçi kullanım	18.934	19.010
Gıda	14.782	15.208
Tohum	1.246	1.331
Yem	2.339	2.471
İhracat	7.343	7.650
Toplam kullanım	26.277	26.660
**Bitiş stokları	3.840	3.336
Stok-kullanım oranı (%)	% 14,6	% 12,5

Kaynak: TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları

*Bir önceki yılın bitiş stoğudur.

**Toplam arz – toplam kullanım

***Pazarlama yılı: Haziran-Mayıs

Ek Tablo 3. Türkiye'de makarnalık buğday arz ve kullanımını (bin ton, 2020/2021-2021/2022)

	2020/2021 Durum	2021/2022 Tahmin
Ekilen Alan (bin ha)	1.258	1.201
Verim (kg/da)	318	268
ARZ		
Üretim	4.000	3.150
Kayıp ve ziyan	220	173
Net üretim	3.870	2.977
İthalat	562	187
*Başlangıç stokları	717	1.038
Toplam arz	5.059	4.202
KULLANIM		
Toplam yurtiçi kullanım	1.459	1.328
İhracat	2.562	2.620
Toplam kullanım	4.021	3.948
*Bitiş Stokları	1.038	254
Stok-kullanım oranı (%)	25,8	6,4

Kaynak: TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları

*Bir önceki yılın bitiş stoğudur.

**Toplam arz – toplam kullanım

Ek Tablo 4. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ihracatı buğday eş değeri (kg, 2019-2020, 2020/21, 2021/22)

	2019/20												Toplam
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	
Buğday	16.400.000	2.872.476	11.285.610	5.948.000	26.507.570	17.473.370	5.066.640	9.836.634	2.425.010	15.399.200	10.415.840	562	123.630.912
Bulgur-irmik	12.866.981	18.125.173	9.231.605	15.218.651	7.612.284	15.167.695	8.272.625	11.706.286	15.861.240	16.028.966	13.209.203	9.413.689	152.714.398
Nişasta ve Maltlar	10.003	13.538	16.809	27.522	18.533	53.970	96.964	50.551	22.918	44.826	33.896	14.297	403.826
Bisküvi-gofret vb.	26.934.332	41.744.963	38.912.309	53.522.075	56.576.802	54.650.970	61.263.888	44.122.398	49.549.584	49.611.253	44.823.441	34.198.834	555.910.849
Makarna	124.264.949	220.004.487	174.793.650	164.084.276	204.003.138	177.719.809	170.886.743	187.776.192	196.928.873	180.386.273	224.157.876	207.794.874	2.232.801.139
Buğday unu	234.670.430	366.367.799	402.000.244	396.138.798	430.425.131	404.470.680	383.755.592	382.454.912	342.479.245	343.232.658	301.989.943	268.417.509	4.256.402.942
Toplam	415.146.695	649.128.435	636.240.226	634.939.322	725.143.459	669.536.493	629.342.452	635.946.974	607.266.871	604.703.176	594.630.200	519.839.764	7.321.864.066
	2020/21												
Buğday	3.064.488	2.074.710	40.213.734	3.239.296	11.096.145	24.468.870	2.408.797	15.368.632	25.558.271	11.375.497	8.410.370	22.455.706	169.734.516
Bulgur-irmik	14.255.642	12.730.827	11.181.118	14.510.161	9.149.258	7.682.336	11.534.249	14.361.417	12.269.259	13.204.813	11.780.161	10.036.810	142.696.050
Nişasta ve Maltlar	63.459	23.899	28.799	13.507	16.828	34.127	23.574	80.146	31.403	30.875	43.365	17.261	407.243
Bisküvi-gofret vb.	47.658.428	46.681.803	41.461.324	52.521.552	55.346.555	52.541.519	55.939.357	41.877.473	48.350.140	61.737.880	49.924.761	38.275.159	592.315.951
Makarna	195.973.478	220.625.853	170.075.644	219.100.312	258.642.839	165.300.723	237.308.358	145.042.172	158.237.465	189.482.339	180.942.999	216.699.447	2.357.431.629
Buğday unu	277.783.413	372.250.097	424.750.008	421.951.234	360.722.535	299.755.384	357.894.360	350.450.052	210.366.070	330.938.870	351.938.657	321.498.216	4.080.298.895
Toplam	538.798.908	654.387.188	687.710.627	711.336.062	694.974.160	549.782.960	665.108.694	567.179.892	454.812.608	606.770.274	603.040.312	608.982.599	7.342.884.284
	2021/22												
Buğday	3.526.493	7.000.613	13.496.500	26.130.250	37.328.662	57.346.484	36.522.385	37.160.673	20.692.335	65.239.295	40.240.446	13.259.461	357.943.597
Bulgur-irmik	10.602.597	7.947.495	19.930.930	7.932.600	15.923.312	23.622.216	14.448.757	6.674.856	21.993.923	27.014.162	16.750.525	13.014.132	185.855.505
Nişasta ve Maltlar	28.885	19.585	16.609	21.096	38.408	47.072	19.364	31.659	29.597	36.535	13.008	191.948	493.765
Bisküvi-gofret vb.	48.321.582	37.271.774	49.543.838	54.751.539	54.028.710	62.176.269	61.892.426	42.036.506	47.663.162	53.118.252	50.569.584	41.580.314	602.953.956
Makarna	189.779.604	195.110.612	220.795.894	203.642.324	192.735.277	207.591.432	191.154.742	167.727.276	167.344.851	225.406.398	198.538.160	158.849.057	2.318.675.627
Buğday unu	393.815.457	339.474.146	459.910.952	401.339.053	406.325.002	324.581.609	276.127.758	321.925.628	376.447.490	387.238.120	229.750.954	268.790.602	4.185.726.770
Toplam	646.074.618	586.824.226	763.694.724	693.816.861	706.379.371	675.365.082	580.165.432	575.556.597	634.171.357	758.052.761	535.862.677	495.685.513	7.651.649.220

Kaynak: TÜİK, Eş değer hesaplamalarında Ek Tablo 12'de belirtilen katsayılar kullanılmıştır.

Ek Tablo 5. Türkiye'nin buğday ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	182.118.559	50,88
İtalya	70.836.524	19,79
Suriye	31.677.586	8,85
Lübnan	20.324.085	5,68
Libya	12.500.000	3,49
Kosova	10.000.054	2,79
Fas	9.919.990	2,77
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	5.855.200	1,64
Güney Kore	5.020.000	1,40
Rusya	4.818.377	1,35
Diğer	4.873.222	1,36
Genel Toplam	357.943.597	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 6. Türkiye'nin buğday unu ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	1.313.963.617	43,60
Suriye	330.659.653	10,97
Yemen	249.712.962	8,29
Venezuela	162.199.301	5,38
Angola	150.922.756	5,01
Cibuti	127.429.534	4,23
Benin	78.465.438	2,60
Somali	76.003.663	2,52
Gana	60.024.213	1,99
Afganistan	58.121.909	1,93
Diğer	405.979.150	13,5
Genel Toplam	3.013.482.196	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 7. Türkiye'nin makarna ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Somali	205.416.491	14,90
Venezuela	167.900.179	12,18
Benin	110.432.467	8,01
Gana	96.486.972	7,00
Togo	83.432.567	6,05
Nijer	68.603.054	4,98
Japonya	55.659.213	4,04
Senegal	35.652.742	2,59
Angola	35.392.022	2,57
Ukrayna	33.387.613	2,42
Diğer	486.159.645	35,27
Genel Toplam	1.378.522.965	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 8. Türkiye'nin bisküvi, kek ve ekmekçi ürünleri ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	181.762.910	39,60
Yemen	40.385.778	31,67
İsrail	19.906.848	7,12
Almanya	19.209.859	3,36
Libya	18.997.864	3,15
Suriye	18.761.733	2,91
Lübnan	14.046.073	2,64
ABD	13.897.212	2,56
Azerbaycan	13.365.214	2,38
Romanya	10.730.859	2,38
Diğer	213.499.279	37,82
Genel Toplam	564.563.629	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 9. Türkiye'nin nişasta ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Irak	63.413	18,89
Lübnan	59.052	17,59
Almanya	47.114	14,04
Tayvan	35.000	10,43
Malezya	22.000	6,55
Birleşik Krallık	20.168	6,01
BAE	17.309	5,16
Azerbaycan	14.537	4,33
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	9.903	2,95
Ürdün	6.000	1,79
Diğer	41.170	12,27
Genel toplam	335.666	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 10. Türkiye'nin bulgur-irmik ihracatı ve ülke payları (2021/2022 pazarlama yılı)

	İhracat miktarı (kg)	İhracat payı (%)
Angola	33.639.757	89,92
Irak	23.375.397	2,53
Tanzanya	22.804.567	1,03
Mısır	18.292.510	0,93
ABD	15.253.103	0,88
Senegal	11.064.000	0,71
Kotdivuar	10.465.105	0,58
Suudi Arabistan	4.680.250	0,49
Mali	3.654.500	0,47
Diğer	21.757.476	13,00
Genel Toplam	167.286.683	100,00

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 11. Türkiye buğday ve buğday ürünleri ithalatı buğday eş değeri (kg, 2019-2020, 2020/21, 2021/22)

	2019/20												
	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Toplam
Buğday	245.741.010	749.495.177	1.283.412.967	1.115.618.509	1.211.884.225	1.184.528.019	939.696.827	869.710.211	622.756.457	632.960.268	1.050.358.973	915.130.735	10.821.293.378
Bulgur-irmik	160.262	182.426	309.191	159.010	139.319	397.274	7.493.622	17.782	405.183	68.060	28.722	106.112	9.466.961
Nişasta ve Maltlar	1.209.721	1.702.076	885.955	1.207.497	2.107.915	1.173.731	1.550.085	1.182.883	1.101.223	1.831.875	1.793.848	1.914.281	17.661.091
Bisküvi-gofret vb.	1.535.140	1.527.008	1.421.036	1.521.542	1.648.911	2.126.615	2.006.829	1.428.322	2.635.218	2.083.536	1.713.956	1.647.991	21.296.105
Makarna	686.634	778.145	648.197	1.544.354	751.521	1.296.455	1.243.027	868.016	1.127.907	679.274	1.310.248	959.162	11.892.941
Buğday unu	98.740	1.282.575	253.602	904.107	2.380.613	8.768.582	1.993.159	1.745.851	2.293.881	141.139	829.072	1.826.456	22.517.776
Genel Toplam	249.431.507	754.967.408	1.286.930.949	1.120.955.018	1.218.912.504	1.198.290.677	953.983.549	874.953.064	630.319.869	637.764.151	1.056.034.818	921.584.737	10.904.128.252
	2020/21												
Buğday	481.455.467	232.665.017	745.505.768	1.203.723.218	750.506.575	979.611.845	1.174.979.635	699.188.139	797.647.796	754.089.090	224.350.667	88.219.709	8.131.942.926
Bulgur-irmik	42.869	306.515	169.150	207.135	103.938	424.446	797.365	133.438	39.965	228.023	145.727	343.521	2.942.091
Nişasta ve Maltlar	3.101.324	2.748.412	2.352.086	1.248.567	1.315.245	1.141.867	1.372.865	1.683.685	1.476.035	1.527.353	1.196.903	1.513.811	20.678.151
Bisküvi-gofret vb.	1.960.221	1.741.923	2.194.945	1.776.071	1.493.188	2.217.639	2.050.551	1.049.193	2.078.254	2.847.141	2.674.633	1.429.707	23.513.466
Makarna	785.726	372.316	710.070	555.864	522.064	817.679	727.428	632.585	587.168	758.163	1.109.577	675.525	8.254.164
Buğday unu	5.278	326.943	3.573.679	2.750.805	3.432.997	906.172	355.715	18.858	109.175	104.633	170.639	92.156	11.847.050
Genel Toplam	487.350.885	238.161.125	754.505.698	1.210.261.660	757.374.007	985.119.649	1.180.283.559	702.705.897	801.938.394	759.554.402	229.648.145	92.274.429	8.199.177.850
	2021/22												
Buğday	380.808.502	419.211.095	1.164.479.319	1.686.676.424	782.452.854	839.586.386	1.040.598.815	633.467.107	379.660.669	433.641.706	1.022.828.075	589.458.565	9.372.869.517
Bulgur-irmik	303.746	58.661	6.198	57.848	163.763	196.235	286.701	181.571	78.333	77.297	345.395	830.018	2.585.766
Nişasta ve Maltlar	1.395.682	1.527.928	1.763.744	2.164.404	1.749.122	1.728.727	2.154.341	1.276.572	1.866.499	1.993.176	2.247.022	2.108.633	21.975.849
Bisküvi-gofret vb.	2.218.498	1.416.212	2.668.756	2.581.747	2.162.693	2.490.727	2.318.281	1.979.761	2.794.683	1.970.245	2.576.688	2.365.826	27.544.115
Makarna	785.726	372.316	710.070	555.864	522.064	817.679	727.428	632.585	587.168	758.163	1.109.577	675.525	8.254.164
Buğday unu	229.282	17.466.611	73.374	407.974	412.315	345.432	171.621	50.326	2.368.859	7.210.934	500.114	13.592.321	42.829.162
Genel Toplam	385.741.436	440.052.822	1.169.701.460	1.692.444.261	787.462.810	845.165.185	1.046.257.187	637.587.922	387.356.210	445.651.521	1.029.606.870	609.030.888	9.476.058.573

Kaynak: TÜİK, Eş değer hesaplamalarında Ek Tablo 15'de belirtilen katsayılar kullanılmıştır.

Ek Tablo 12. 2021/22 Pazarlama yılı dış ticaret verilerinde kullanılan buğday ve buğday ürünleri GTIP kodları ve teknik dönüşüm katsayıları

Buğday ve ürünleri	GTIP Kodları*	Teknik Dönüşüm Katsayıları**
Buğday	100111000000	1
	100119000000	
	100191200011	
	100191900000	
	100199000011	
	100199000013	
Bulgur-irmik	110311100000	1,111-1,163
	110311900000	
	110319900013	
	110319900019	
	110320900000	
	110419100011	
	110419100012	
	110419990012	
	110429170000	
	110429300000	
	110429510000	
	110429590000	
	110429810000	
	110429890000	
110430100000		
110430900019		
Un	110100110000	1,389
	110100150000	
	110100900000	
Makarna	190211000011	1,682
	190211000019	
	190219100011	
	190219100019	
	190219900011	
	190219900012	
	190219900013	
	190219900019	
	190220100000	
	190220301000	
	190220309000	
	190220910000	
	190220990000	
	190230100000	
190230900000		
190240100000		

Buğday ve ürünleri	GTIP Kodları*	Teknik Dönüşüm Katsayıları**
	190240900000	
	190510000000	
	190520100000	
	190520300000	
	190520900000	
	190531110000	
	190531190000	
	190531300000	
	190531910000	
	190531990013	
	190531990019	
	190532050000	
	190532110000	
	190532190000	
	190532910000	
Bisküvi	190532990011	1,068
	190532990019	
	190540100000	
	190540900000	
	190590100000	
	190590200012	
	190590200013	
	190590200019	
	190590300000	
	190590450000	
	190590550000	
	190590700017	
	190590700019	
	190590800011	
	190590800013	
	190590800019	
	110710110000	
	110710910019	
	110710990019	
	110720000011	
Nişasta ve malt	110720000019	1,471-1,306
	110811001000	
	110811009000	
	110819901000	
	110819909000	

Kaynak: *TÜİK, **Demirci ve Aydın, 1998 (<https://tarekoder.org/1998ankara/29.pdf>)

Ek Tablo 13. Türkiye buğday fiyatları (TL/kg)

Yıllar	Üretici Fiyatı ¹	AKS Buğday TMO Alım Fiyatı ²	Makarnalık Buğday TMO Alım Fiyatı ²	Borsa Fiyatı ³
2011	0,58	0,61	0,64	0,65
2012	0,60	0,67	0,71	0,67
2013	0,66	0,72	0,77	0,76
2014	0,74	-	-	0,80
2015	0,78	0,86	0,98	0,88
2016	0,80	0,91	1,00	0,97
2017	0,88	0,94	1,00	1,03
2018	0,96	1,05	1,10	1,00
2019	1,21	1,35	1,45	1,54
2020	1,46	1,65	1,80	1,82
2021	2,04	2,25	2,45	2,70
2022	4,86*	6,45	6,90	5,75*

1/ TÜİK

2/ TMO

3/ 2011-2015 yılları arası TMO fiyatları – 2016-2022 TOBB ortalama borsa fiyatları

*İlk sekiz aylık ortalama fiyatlardır.

Ek Tablo 14. Buğday ürünleri perakende fiyatları (TL/kg)

	Haziran	Temmuz	Agustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	PY Ortalaması	Değişim %
EKMEK														
2017/18	4,11	4,11	4,12	4,12	4,14	4,19	4,20	4,34	4,42	4,44	4,45	4,50	4,26	9
2018/19	4,52	4,55	4,66	4,87	4,93	4,96	4,97	5,00	5,06	5,07	5,11	5,38	4,92	15
2019/20	5,49	5,57	5,60	5,62	5,69	5,75	5,80	6,04	6,08	6,10	6,19	6,21	5,84	19
2020/21	6,23	6,25	6,35	6,53	6,75	7,00	7,01	7,12	7,27	7,35	7,39	7,49	6,90	18
2021/22	7,63	7,88	8,03	8,28	8,50	9,10	10,76	11,34	11,80	12,79	13,74		9,99	45
UN														
2017/18	3,08	3,12	3,13	3,14	3,14	3,15	3,13	3,04	3,12	3,12	3,16	3,10	3,12	5
2018/19	3,16	3,17	3,22	3,46	3,73	4,03	4,08	3,51	3,50	3,56	3,61	3,59	3,55	14
2019/20	3,62	3,68	3,70	3,68	3,70	3,76	3,94	3,95	4,14	4,19	4,32	4,40	3,92	10
2020/21	4,43	4,41	4,44	4,50	4,67	4,83	5,14	5,21	5,18	5,21	5,14	5,24	4,87	24
2021/22	5,30	5,45	5,37	5,47	5,84	6,63	9,55	8,92	9,19	9,56	10,35		7,42	52
BULGUR														
2017/18	3,11	3,14	3,13	3,17	3,23	3,26	3,29	3,20	3,21	3,21	3,20	3,20	3,20	5,68
2018/19	3,21	3,28	3,34	3,47	3,65	3,92	3,94	3,70	3,88	3,92	3,98	4,09	3,70	16
2019/20	4,26	4,34	4,39	4,48	4,65	4,75	4,91	4,95	4,94	4,97	5,17	5,29	4,76	29
2020/21	5,35	5,09	5,16	5,35	5,40	5,49	5,77	5,91	5,89	5,90	5,86	5,87	5,59	17
2021/22	5,99	6,20	6,44	6,57	6,98	7,38	8,93	10,14	10,87	10,56	10,72		8,25	48
MAKARNA														
2017/18	3,09	3,14	3,17	3,20	3,24	3,25	3,24	3,09	3,16	3,23	3,27	3,23	3,19	5
2018/19	3,35	3,45	3,48	3,58	3,83	3,92	3,83	3,66	3,66	3,74	3,82	3,96	3,69	16
2019/20	4,11	4,32	4,40	4,45	4,59	4,70	4,74	4,81	4,85	4,92	4,98	5,08	4,66	26
2020/21	5,17	5,22	5,30	5,29	5,35	5,38	5,79	5,79	5,79	5,79	5,79	5,80	5,54	19
2021/22	5,92	6,18	6,47	6,80	7,47	7,81	9,25	10,60	10,95	11,28	11,59		8,57	55
BİSKÜVİ														
2017/18	7,82	8,07	8,27	8,35	8,42	8,41	8,50	8,43	8,52	8,53	8,56	8,57	8,37	12
2018/19	8,65	8,85	8,94	9,66	10,07	10,12	10,25	9,96	10,31	10,42	10,64	11,00	9,90	18
2019/20	11,15	11,16	11,20	11,27	11,30	11,49	11,68	11,80	11,95	12,08	12,17	12,22	11,62	17
2020/21	12,55	12,86	13,17	13,26	13,30	13,70	14,03	14,40	14,41	14,76	15,32	15,59	13,95	20
2021/22	15,84	16,13	16,44	16,91	17,06	18,56	22,00	27,78	32,83	33,62	34,37		22,87	64

Kaynak: TÜİK

Ek Tablo 15. Buğday ihraç fiyatları (\$/ton, 2005-2022)

Yıllar	Arjantin Up River fob	US Hard Red Winter	US Soft Red Winter
2005	130	158	136
2006	158	200	158
2007	247	264	235
2008	281	345	269
2009	219	236	186
2010	252	241	228
2011	307	330	287
2012	296	327	294
2013	328	322	276
2014	304	303	245
2015	226	234	208
2016	195	196	176
2017	186	178	211
2018	228	240	204
2019	228	219	211
2020	245	238	227
2021	286	315	285
2022*	383	454	396

Kaynak: Fao International Prices

*Beş aylık ortalama fiyatlardır.

KAYNAKLAR

Anonim, 2022. (<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/tahil-koridoru-anlasmasinin-3-onemli-etkisi/2681015>)

Demirci ve Aydın, 1998 (<https://tarekoder.org/1998ankara/29.pdf>)

FAO, 2022. (<http://www.fao.org/giews/food-prices/tool/public/#/dataset/international>)

OECD, 2022. (<https://www.oecd.org/publications/oecd-fao-agricultural-outlook-19991142.htm>)

TÜİK, 2022. (<http://www.tuik.gov.tr>)

TMO, 2022. (<http://www.tmo.gov.tr/>)

TOBB, 2022. (https://borsa.tobb.org.tr/fiyat_urun_1.php)

USDA, 2022. (<https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/advQuery>)